№ 53 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, 11 ՄԱՐՏԻ — 1910 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, 11 ՄԱՐՏԻ № 53

ԵՐԵՍՈՒՆՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Сергіевская ул., № 5.
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Խմբագրատան տէլէֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօնի օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատողին 20 կոպեկ.
Տպարանի տէլէֆօն № 223

Պ. Ս. ԴՈՐՕԺՆՈՎ

Ամեն տարվայ ունեցած կարգով, ձմերային սեզօնը վերջանալու ց՝ սովորական մեծ-պատւեայ

ԱՀԱԳԻՆ ԷԺԱՆ ՎԱՃԱՌՔ

ԵՐԵՔ ՕՐՈՎ

Այն է՝ մարտի 11-ին, 12-ին եւ 13-ին

Բոլոր իմն բաժանմունքներում ԱՀԱԳԻՆ ԷԺԱՆ ՎԱՃԱՌՔԻ համար մտցված են ապրանքներ 300,000 ՌՈՒԲԼԻ ԳՈՒՄԱՐԻ՝

ԳՆԵՐԻ ՇԼԱՑՈՒՑԻՉ ԷԺԱՆՈՒԹԻՒՆ

Մի քանի ապրանքներ, [illegible] խանութի վիտրիններում, վաճառվում են իրանց իսկական արժէքից 75% էժան։
284.

ԱՌԱՋԱՐԿՈՒՄ ԵՆՔ ԾԽԵԼ
ՊԱՊԻՐՈՍՆԵՐ
„ԶԷՖԻՐ" 25 Հ. 15 Կ., 10 Հ. 6 Կ.
ԵՒ
„ՎՕՍԽՕԴ" 10 Հ. 5 ԿՕՊ.
ԳՈՐԾԱՐԱՆ ԱՌԵՒՏՐ. ՏԱՆ „ԵՂԲ. ՍԷՅԼԱՆՕՎՆԵՐ"
ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ
(ե. հ. կ.) (առ.) 155. 25—14

ԼԵՕՆ
Գանովսկայա փողոց № 7.
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՄԵԾ
ՊՈՐՏՐԵՏՆԵՐ
Մեծացվում են ամեն տեսակ պատկերներից։
ԳՆԵՐԸ ՇԱՏ ՄԱՏՉԵԼԻ ԵՆ
Գործը յուցադրված է Դորօժնովի մագազինի մօտ, անկիւնում, եւ արուեստանոցում Կավկազսկի Ցովարիշչեստվօյի շարքով, Գանովսկայա փողոց № 7։
Պորտրէտները այստեղ նեթ գծվում են շրջանակների մէջ։
Լուսանկարչներից եւ սիրողներից ընդունվում է մեծ պորտրէտների եւ նէգատիվների բէտուշի գործ։
Նոյն արուեստանոցում տրվում են բէտուշի դասեր երկու սեռի անձանց համար. պայմանների մասին դիմել՝ Тифлисъ, Гановская ул. № 7, Художественное Ателье „ЛЕОНЪ"
Леону Теръ-Григорянцу.
(հ. կ.) (առ.) 206 10—6

ԵՍ, ԱՆՆԱ ՉԻԼԵԱԳ,

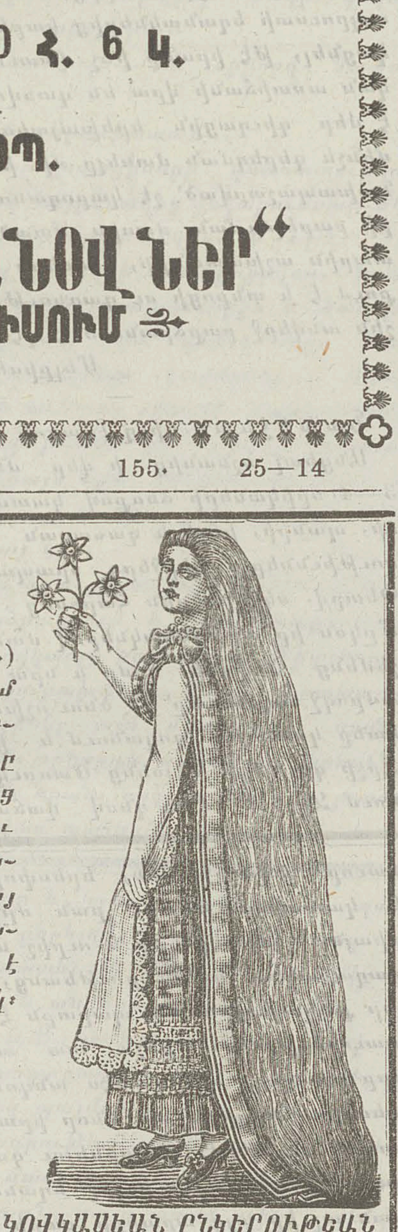

աճեցրել եմ իմ անսովոր երկար (185 սանտիմէտր երկար.) մազերս—որ յիշեցնում է Լօրէլէյի մազերը—շնորհիւ իմ հնարած առանձին պոմադայի 14-ամեայ ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԵԱՆ։ Այդ պոմադան ճանաչված է լաւ միջոց մազերը Թափվելու դէմ, միևնոյն ժամանակ նպաստում է նրանց աճման և արմատների ամրացման։ Տղամարդիկ, շնորհիւ այդ պոմադայի, ունենում են խիտ և ճոխ երկար միրուք, նոյնպէս և (մինչև անգամ կարճ ժամանակայ գործածութիւնից յետոյ) գլխի մազերի և միրուքի իսկական փայլ։ Միևնոյն ժամանակ պոմադան պահպանում է մազերը շուտ ճերմակելուց, նոյնիսկ ծերութեան ժամանակ։

Բանկայի գինը
3 եւ 5 րուբլի

Գլխաւոր պահեստ ԴԵՂԱՅԻՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ ԱՌԵՒՏՐԻ ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ մէջ, Թիֆլիսում, Բագւում և Բաթումում։
(շ. հ.) 85 (առ.). 25—14

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՀԼԻՃՈՒՄ
Հինգշաբթի, մարտի 11-ին, երեկ. ժամը 7-ին
կը կայանայ
ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅ ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍ. ԵՒ ՏՆԱՅՆԱԳՈՐԾ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԸ
Պարապմունքի առարկաները.
1) Վարչութեան զեկուցում։
2) Մանր վարկի ընկերութիւնները Անդրկովկասում - զեկուցում Կ. ԴԱՒԻԴՕՎԻ։
3) Գիւղատնտես. մեքենաները մեր հողերի վրա —զեկուցում Մ. ՎԱՐՈՒՆՑԵԱՆԻ։
4) Կաթնատնտեսական գործը Նոր-Բայազէտի շրջանում—զեկուցում Լ. ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ։
Կարող են ներկայ լինել նաև կողմնակի անձինք։
(ա. օ.) (առ.) 282. 2—2

ԲԺԻՇԿ
Գ. Յ. ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ
Ներքին եւ վիրաբուժական (խիրուրգ.) հիւանդութիւններ.
Ընդունելութիւնը (առաւօտեան ժ. 11—1. (երեկոյեան ժ. 5—7.
Երևանեան հրապարակ—Պուշկինսկ. փ., № 1.

ԻՐԱՒԱԲԱՆԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ

Հարուստ չէ մեր ժողովրդական մասնագիտական գրադարանը. բայց և այնպէս նրա մի քանի բաժինները մի որոշ չափով բաւարարութիւն են տալիս։

Ահա մի շարք գրքեր վերաբերեալ առողջապահութեան, բժշկութեան, որոնք հետաքրքրվող ընթերցողին կարող են մատակարարել շատ օգտակար տեղեկութիւններ։

Ահա մի ուրիշ շարք գրքեր, որոնք տալիս են գիւղատնտեսական գիտելիքներ։ Եւ նոյն իսկ մի յատուկ օրգան նուիրված գիւղատնտեսական խնդիրների պարզաբանութեանը և նրանց ժողովրդացմանը։

Նոյնպէս կարող էինք թւել մի շարք գրքեր վերաբերեալ բնագիտութեան, արհեստագիտութեան, առ հասարակ տնտեսագիտութեան։

Չենք կարող սակայն նոյնը ասել իրաւագիտական գրքերի մասին։ Դրանք հազւագիւտ բացառութիւններ են մեր ժողովրդական գրադարանի մէջ։

Ճիշդ է, վերև յիշված ճիւղերին պատկանող գրքերն էլ դեռ մի առանձին ճոխ մատենադարան չեն կազմում, բայց, անտարակոյս, մի աստիճան կրթական դեր կատարում են կեանքի մէջ, իսկ իրաւաբանական գիտելիքների մատակարարութեան վերաբերութեամբ կատարելապէս սով է մեր ժողովրդական գրականութեան մէջ։

Ամեն մարդ, որ շփվել է և շփվում է մեր ժողովրդի հետ, գիտէ, թէ իւրաքանչիւր օր հազար ու մէկ իրաւական հարցեր յուզում են մարդկանց և նրանց դժուար կացութեան մէջ դընում։ Եւ յաճախ մենք ականատես ենք լինում, թէ ինչպէս նոյն իսկ ամենահասարակ և ամենատարրական գիտելիքները պակասում են կեանքի մարդկանց և պատճառ դառնում անտեղի կորուստների և վնասների։

Ժողովուրդը կարօտ է իրաւագիտական օգնութեան ամեն քայլափոխում։ Այդ օգնութիւնը նա կարող է ստանալ մի կողմից իրաւաբանների անմիջական աջակցութեամբ, միւս կողմից այնպիսի գրքերի միջոցով, որոնք ծանօթացնէին նրան իրականութեան շրջանում յաճախ տեղի ունեցող կարիքների բաւարարման եղանակների հետ։ Այլ ևս չենք խօսում այն բանի մասին, որ ժողովուրդը պահանջ է զգում իր մտաւոր զարգացմանը նպաստող գիտելիքների շարքում ունենալ և որոշ չափով իրաւաբանական-քաղաքացիական խնդիրների ուսումնասիրութեան վերաբերեալ աշխատութիւններ։

Մենք իրաւաբաններ շատ ունենք։ Եւ մասնագէտների թւում իրաւաբանները կազմում են խոշորագոյն տոկոսներից մէկը։

Եթէ մեր ուրիշ մասնագէտները հոգ տարել են տալու ժողովրդին իրանց մասնագիտութիւնների վերաբերեալ հրատարակութիւններ, թող նրանց կուլտուրական օրինակներին հետևեն և մեր իրաւաբանները։

Նրանք կարող են տալ ժողովրդական ընթերցանութեան համար օգտակար նիւթ։

Մենք չօշափում ենք այն իրաւաբանական ուսումնասիրութիւնների կարևոր խնդիրը, որը Կովկասի և մանաւանդ հայերի վերաբերեալ շատ կարևոր գործի ունի կատարելու։ Դա [illegible] և լուրջ խնդիր է։

Այսօր մենք չօշափում ենք այն հրատարակութիւնների խնդիրը, որոնք վերաբերում են իրաւաբանական օգնութեան։

Դա վաղուց բաւարարութիւն պահանջող խնդիրներից մէկն է։

Ա. Քալանթար

ԲՈՒԼՂԱՐԱԿԱՆ ԹԱԳԱՒՈՐԸ Կ. ՊՈԼՍՈՒՄ

Կ. Պոլիս, 9 մարտի

Երկուշաբթի օրը, սուլթանի պալատում տրուեց ճաշկերոյթ 30 հոգու համար։ Ճաշին ներկայ էին բուլղարական թագաւորական զոյգը, գահաժառանգ Եուսուֆ-Իզէդդինը, բուլղարական մինիստրները, թիւրքաց մեծ-վէզիրը, արտաքին գործերի մինիստրը, թիւրքաց և բուլղարական գեներալներ։

Ֆէրդինանդ թագաւորը սուլթանին յանձնեց Ալէքսանդրի շքանշանի շղթայ, իսկ սուլթանը Ֆէրդինանդին տուեց Խանէդան-ալ-Օսման շքանշանի շղթայ, թագուհուն՝ Մուրասսի-Մէջիդիէ շքանշանի շղթայ։ Թիւրքաց շքանշաններ ստացան նաև Մալինօվը, Պապրիկօվը, դեսպանների կանայք և թագուհու պալատական տիկնայք։ Էլէօնորա թագուհին այցելեց Վալիդէ սուլթանուհուն՝ սուլթանի հարեմում, ուր թագուհուն մատուցին թանգագին ընծաներ։

Ֆէրդինանդը այցելեց գահաժառանգին և միւս պրինցներին։ Բուլղարական զոյգն այցելեց էկզարխատը, ուր դիմաւորեց էկզարխի պաշտօնակատար միտրոպոլիտ Ավկսէնտին։ Ցերեկվայ ժամը 4-ին Մէրասիս-Քէօշկում բուլղարական զոյգը ընդունեց մեծ պետութիւնների ներկայացուցիչներին կանանց հետ։

Լրագիրները լի են բուլղարական թագաւորական զոյգին ցոյց տրված երեկվայ ընդունելութեան նկարագրութեամբ։ Բոլոր լրագիրները տպում են Ֆէրդինանդ թագաւորի քաղաքական աջողութեանը և կենսագրութեանը նուիրված յօդուածներ, ընդգծում են Էլէօնորա թագուհու բարեգործական գործունէութիւնը, նրա մատուցած ծառայութիւնները ռուս-ճապօնական պատերազմում, բուլղարների սէրը դէպի նա։

Ժամը 8 և 30 րոպէին ի պատիւ բուլղարական զոյգի սուլթանի մօտ կայացաւ ճաշ 90 անձի ներկայութեամբ։ Հրաւիրված էին բոլոր թիւրքական և բուլղարական մինիստրները, սուլթանի և թագաւորի զինուորական շքախմբերը, պալատական բարձր պաշտօնեաները, մեծ պետութիւնների ներկայացուցիչները կանանց հետ։ (Հ. Գ.)

ՍԵՐԲԻԱԿԱՆ ԹԱԳԱՒՈՐԸ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆՈՒՄ

Ցարսկոյէ-Սելօ, 9 մարտի

Ցերեկվայ ժ. 4 և 45 րոպէին ժամանեց սերբիական թագաւորը։ Կայսերական պավիլիօնի տախտակամածի վրա կանգնել էր պատուաւոր պահակախումբը երաժշտութեամբ։ Հանդիպելու եկած էին Մեծ Իշխանները, պրինցներ, իշխաններ, արտաքին գործերի մինիստրը, Սերբիայի ռուսաց դեսպանը, սերբիական միսսիայի պաշտօնեաները։ Գնացքը կայարանին մօտենալու ժամանակ եկաւ Թագաւոր Կայսրը և անցաւ պահակախմբի միջով՝ բարևելով։

Գնացքը մօտենալիս երաժշտախումբը նուագեց սերբիական ազգային օրհներգը։ Վագօնից դուրս եկաւ սերբիական թագաւորը իր մարդկանցով.

Թագաւորների հանդիպումը կրում էր սրտագին բնաւորութիւն։ Թագաւոր միասին անցան պատուաւոր պահակախմբի մօտով։ Թագաւորը բարևեց։ Կայսրը Թագաւորին ներկայացրեց Մեծ Իշխաններին, յետոյ կայսրը Թագաւորի հետ, շրջապատուած Իր թիկնապահ զօրով, մեկնեց Ալէքսանդրեան պալատը, ուր Թագաւորի ընդունելու համար [illegible], որից յետոյ Թագաւորը մեկնեց Ցարսկոյէ-Սելոյի Մեծ պալատը, ուր նրա համար բնակարան էր պատրաստուած։ Այստեղ բարձր հիւրին դիմաւորեցին աւագ-[illegible], աւագ-արարողապետը և Կայսերական Պալատի կառավարիչ պաշտօնակատարը։ Կայսրը այցելեց Թագաւորին նրա բնակարանը, որից յետոյ Թագաւորը մեկնեց Ալէքսանդրեան պալատը։

Ցարսկոյէ-Սելոյի պալատի ճաշի ժամանակ մէջտեղում սերբիական [illegible] կողքին։ Ճաշին ներկայ էին Մեծ Իշխանները, սերբիական մինիստր-նախագահ Պաշիչը և արտաքին գործերի մինիստր Միլովանովիչը, ռուսաց արտաքին գործերի մինիստր Իզվոլսկին, մինիստրների խորհրդի նախագահ Ստոլիպինը, Պետական Խորհրդի նախագահ Ակիմովը, Պալատի պաշտօնեաները, Բէլգրադի ռուսաց դեսպանը, Պետերբուրգի սերբիական դեսպանը, ռուսական և սերբիական շքախմբերի անդամները։ Կայսրը կախած ունէր սերբիական Սպիտակ Արծւի շքանշանը, սերբիական թագաւորը՝ իրան շնորհված Անդրէյ Նախակոչի շքանշանը։ (Հ. Գ.)

Պետերբուրգ, 9 մարտի

Երեկոյեան ժամը $7^1/_2$-ին Ցարսկոյէ-Սելոյի Մեծ պալատում կայացաւ հանդիսաւոր ճաշ, ուր Նորին Մեծութիւն Թագաւոր Կայսրը դիմեց Թագաւորին հետևեալ խօսքերով. «Ձերդ արքայական մեծութիւն։ Ինձ ուրախալի է յայտնել ձեր արքայական մեծութեանը անկեղծ ողջոյն ձեր գալստեան առիթով Ռուսաստան։ Մեր ցեղակից ժողովուրդներին միացնող սերտ կապերը շատ անգամ արդէն արտայայտել են սերբիական պատմութեան փառաւոր օրերը։ Ձեր մեծութեան գալուստը նոր ապացոյց է Ռուսաստանի և Սերբիայի միջև բարեկամութեան ամրապնդման։ Այդ բարեկամութիւնը անկասկած կը նպաստէ ընդհանուր խաղաղութեան և կարգի ամրապնդման, որ այնքան անհրաժեշտ է սերբիական թագաւորութեան հանգիստ զարգացման համար Բալկանեան թերակղզու այլ ինքնուրոյն պետութիւնների միջև։ Սրտի խորքից յայտնում եմ ամենաանկեղծ բարեմաղթութիւններ ձեր երկրի բարօրութեան և նրա խաղաղ բարգաւաճման։ Խմում եմ ձեր արքայական մեծութեան, սերբիական գահաժառանգ Ալէքսանդրի և ամբողջ արքայական տան կենացը»։ Նուագախումբը կատարեց սերբիական օրհներգը։

Ի պատասխան Կայսրի խօսքերի Թագաւորն ասաց սերբիական լեզուով հետևեալ ճառը. «Ձերդ Կայսերական Մեծութիւն. սրտի խորքից շնորհակալութիւն եմ յայտնում Ձեր Կայսերական Մեծութեանը այն սրտագին և փառաւոր ընդունելութեան համար, որ ցոյց տրվեց ինձ եղբայրական Ռուսաստանում։ Այդ ընդունելութիւնը նոր թանգագին ապացոյց է սրտագին և սերտ կապերի զօրաւոր սլաւօն Ռուսաստանի և իմ հայրենիքի միջև և նրանց հաւատարիմ ու հաստատ բարեկամութեան, որի յիշատակը պահում են իմ ժողովրդի որպէս փառաւոր, նոյնպէս և դժուար շատ էջերը։ Հետևելով սերբիական նախնաւանդ աւանդութիւններին՝ ես եկայ նախ և առաջ իմ մայրենի սլաւօնական Ռուսաստանը հաստատ հաւատով, որ այստեղից ես բարի համբաւ կը տանեմ իմ հայրենիքին, որ իր ինքնուրոյն և խաղաղ զարգացման ընթացքում՝ Բալկանեան թերակղզու այլ անկախ պետութիւնների միջև մեզ թոյլ է տրված յոյս դնել Ձեր Մեծութեան և մեծ Ռուսաստանի զօրեղ բարեկամութեան վրա։ Այն անմոռանալի խօսքերը՝ որոնցով Ձեր

Կայսերական Մեծութիւնը բարեհաճեցիք յայտնել Սերբիայի թագաւորութեան և զարգացման համար բարեմաղթութիւններ, ոգեւորված արձագանք կը գտնեն բոլոր սերբիական սրտերում: Համակված ամենաանկեղծ սրտագին բարեմաղթութիւններով, ես բարձրացնում եմ բաժակ Ձեր Կայսերական Մեծութեան թանգագին կենացը, Նոյնին Մեծութիւններ Ալեքսանդրա Ֆէոդորովնայի և Մարիա Ֆէոդորովնայի, Թագաժառանգ Ցէսարեվիչի, ամբողջ Արքայական Տան և անծայր Ռուսաստանի փառքի և մեծութեան կենացները»: Նուագախումբը կատարեց ռուսաց օրհներգը: (Հ. Գ.)

ԹԻՒՐՔԻԱ ԵՒ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

Սալոնիկ, 9 մարտի

Բէրանում 15,000 մարդ մասնակցում էին ալբանական միտինգին յօգուտ լատինական գրերի: Հրապարակով հրդեհվեց արաբական մի գիրք: Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրի պատուէրով էկզարխութեան տեսուչներին արգելված է վերստուգութիւն կատարել Մակեդոնիայում գտնվող բուլգարական դպրոցներում: Այդ իրաւունքը վերապահվում է միայն Թիւրքաց պետական տեսուչներին: Մինիստրական կարգադրութեան մէջ բուլգարները տեսնում են ձեռնմխութիւն իրանց դպրոցների աւտօնոմիային, որ շնորհված է էկզարխատի հիմնադրութեան օրից: Պատրաստվում է լուրջ բողոք: (Հ. Գ.)

Աթէնք, 9 մարտի

Պալատում՝ Թէսսալեան դէպքերի մասին ուղղված հարցապնդումի քննութեան ժամանակ Դրագումիսը պաշտպանում էր կառավարութեան միջոցները. Ռալլին և Տէօտոկիսը հաւանել են. Նախարարութիւնը մնում է խստագոյն միջոցներ ձեռք առնել անկարգութիւններ առաջացնողների դէմ, ով էլ որ լինի (ծափահարութիւն):

Լարիսից հեռագրում են, որ միտինգները Թէսսալիայում անցել են առանց միջադէպերի. գնացքներն անարգել երթևեկում են:

Ռալլին դիմեց պալատի նախագահին պահանջելով Աթէնք կանչել Կարախակկիսի պատգամաւորին, որը ըստ երևոյթին ներկայանում է ագիտացիայի կենտրոն:

Կուսակցութիւնների լիդէրները զօրքերը զսելու հարցի նկատմամբ համաձայնութիւն կայացրին, ի միջի այլոց որոշելով կօմիտէտի նախագահի պաշտօնը յանձնել գեներալ Սմոլէնսկիսին: (Հ. Գ.)

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

Թէհրան, 9 մարտի

Նօվրուզի առիթով պալատում ընդունվեց դիպլօմատիական մարմինը: (Հ. Գ.)

Թաւրիզ, 9 մարտի

Հակառակ հեռագրական կարգադրութեան՝ Նօվրուզը չը տօնելու մասին, ազգաբնակութիւնը տօնում է այդ օրը աւելի շքեղ կերպով:

Սաթթար և Բաղըր խաները Բասմինչից առաջացել են և կանգ առել Հաջիէվայում: (Հ. Գ.)

Թ է հ ր ա ն.—Ասխաբադից հեռագիր ստացվեց՝ թէ Բուխարայում նոր ջարդ է պատրաստվում: Կաբինէտը հերթական հեռագիր ուղարկեց Պետերբուրգի պարսից դեսպանին: («Б.»)

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Լօնդօն, 9 մարտի

«Եղբ. Բէրինգ» բանկային տունը Թիւրքական ազգային բանկի նախաձեռնութեամբ ստորագրութիւն բացեց Կ. Պօլսի մի միլիօն ֆրանկի 5%-ային փոխառութեան համար՝ ըստ կուրսի 98½:

Լօրդերի պալատը ընդունեց Ռօզբէրիի բանաձևը, որի համաձայն ուժեղ և աշխատող երկրորդ պալատը անպայման կազմում է սահմանադրութեան բաղկացուցիչ մասը, պետութեան բարեկեցութեան և պարլամենտական հաւասարակշռութեան անհրաժեշտ պայմանը. այդ նպատակին աւելի լաւ կարելի է հասնել լօրդերի նոր պալատ գումարելով: Կառավարութեան ներկայացուցիչը յայտնեց, որ նա չէ բողոքում բանաձևի դէմ, սակայն երբէք չի համաձայնի այնպիսի ձեռնարկութիւնների, որոնք ընդլայնում են լօրդերի լիազօրութիւնները:

Ասկվիտը մի բանաձև առաջարկեց՝ սահմանափակել պարլամենտական նըստաշրջանի գոյութիւնը հինգ տարով: (Հ. Գ.)

Բուդապեշտ, 9 մարտի

Արքիդուքս Յովսէփը իբրև կայսրի ներկայացուցիչ հանդիսաւորութեամբ փակված յայտարարեց պարլամենտի նստաշրջանը: Կօշուտի և Բուտի նա- [illegible]

Երէկ բռնութիւններ գործ դրածների դէմ յարուցված է դատ իշխանութեանը վիրաւորելու և մինիստրներին ծեծելու համար: Մինիստր-նախագահի և երկրագործութեան մինիստրի ստացած վէրքերը կը բուժվեն քան օրվայ ընթացքում: Երկու մինիստրներն էլ այսօր Հօֆբուրգում էին. կայսրը, դուքս Յովսէփը, Էրէնտալը և Բինէրտը ցաւակցութիւն յայտնեցին:

Բուդապեշտի և Վիէննայի մամուլը խիստ կերպով դատապարտում են երէկվայ էկսցէսները: (Հ. Գ.)

Պարիզ, 9 մարտի

Պատգամաւորների պալատը ընդունեց այն օրինագիծը, որի համաձայն վանքապատկան կայքերի դատական լիկվիդատօրների ֆունկցիաները յանձնվում են պետական ստացուածքների գեներալ-վերատեսչին: (Հ. Գ.)

Չիկագօ, 9 մարտի

Պաշտօնական հաղորդագրութեան համաձայն, Գրինմօունտէնում գնացքի խորտակման ժամանակ սպանվել են 45, վիրաւորվել են 31 հոգի: (Հ. Գ.)

Հռոմ, 9 մարտի

Թագաւորն ընդունեց Բէտման-Գօլվէգին և շնորհեց նրան Աննունցիատաի շքանշանը:

Պետական կանցլերը խորհրդակցեց արտաքին գործերի մինիստրի հետ 3/4 ժամ: (Հ. Գ.)

Ս օ ֆ ի ա.—Երեք ժամ շարունակվող անկարգութիւնների ժամանակ՝ ծանր վիրաւորվեցին 150 մարդ, որոնցից 15-ը օֆիցէրներ են, 50-ը զինուորներ և 23-ը ժանդարմներ: («Б.»)

Պ ե տ ե ր բ ու ր գ.—Պետական Դումայի նախկին նախագահ Խօմեակօվը այլևս չի վերադառնայ հօկտեմբերիստների ֆրակցիային, այլ կը մնայ իբրև անկուսակցական:

Պետերբուրգի և Մօսկվայի բոլոր բարձրագոյն կրթական հաստատութիւններում տեղի ունեցան բազմամարդ ժողովներ բողոքելու Պուրիշկէվիչի ինսինուացիաների դէմ:

Միացեալ ազնւականութեան խորհուրդը առաջիկայ համագումարի համար պատրաստել է մի զեկուցագիր, որի մէջ ասված է, թէ անհրաժեշտ է զսպել մամուլը ադմինիստրացիայի իրաւունքները լայնացնելով և տուգանքներն ու կալանաւորութիւնները ուժեղացնելով: Աւելի ծայրայեղ ըէակցիօնէրները յոյս ունեն բաւական թւով ստորագրութիւն ժողովել այն ուղերձի համար, որով առաջարկվելու է արձակել երրորդ Դուման ևս: («Б.»)

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՆԱՄԱԿԸ ԱԴԱՆԱՅԻ ԽԺԴԺՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

Կիլիկեան վերջին կոտորածի ժամանակ Ադանայի հայերի ինչքի հրկիզման առիթով ապահովագրական ընկերութիւնների դէմ, որոնք չեն ցանկանում ապահովագինը վճարել, բացված դատի նկատմամբ Կիլիկիայի կաթողիկոսը Ադանայից, փետրվարի 8-ից հետևեալն է գրել Կ. Պօլսի հայոց պատրիարք Դուրեան արքեպիսկոպոսին.

Ադանայի հրկիզելոց դատին [illegible] կը կազմեցինք, որ Իւնիօնի պաշտպան իրաւագէտները պատիւ և արդարութիւն մէկ կողմ թողլով՝ արիւնի մէջ խեղդուողներու իրաւունքները քարակոյտերու տակ թաղելու կաշխատին:

Ադանայի արկածին մէջ հայերու անպարտութիւնը բարձր. կառավարութեան կողմէ պաշտօնապէս յայտարարուելէն ետքը բառագրքեր պրպտել և բառերու մեկնութիւններով ժողովրդական խռովութեան հայերը մասնակից ցոյց տալու բռնազբօսիկ ճիգերը քաղաքակիրթ և արդարասէր եւրոպացոց չարաշահութիւնն ապացուցանելէ զատ ուրիշ բանի չեն ծառայեր:

Ադանայի առաջին դէպքէն այգիներն և ագարակները գտնուող հայերն անմռունչ ոչխարի նման անխնայ փողոտուեցան, քաղաքին մէջ բուռ մը երիտասարդներ առանց ոևէ թշնամական յարձակման, քաշուած հայ թաղերու մէջ, ինքնապաշտպանութեամբ ծովանման խուժանին յարձակումներն յետ մղելու կաշխատին և կը յաջողին: Եթէ այս ինքնապաշտպանութիւնն ըստ ուղղամիտ եւրոպացւոց émeute կամ sédition ընդունինք, բարեբաղդաբար այդ միջոցին եկեղեցիներ, դպրոցներ, կալուածներ և տուներ հրդեհ և աւերմունքէ զերծ մնացած էին, և դէպքէն անմիջապէս ետքն հայերը մեծաւ մասամբ փախած էին Մերսին, Կիպրոս և ուր որ կարող եղան: Կառավարութիւնը հաշտութեան պատրուակին տակ մնացող հայերէն զէնքերը կը ժողվէ և կը յայտարարէ թէ այլևս աղէտալի դէպքը չպիտի կրկնուի:

Հազիւ 8—10 օրեր կանցնին առաջին եղեռնագործութենէն, երկրորդն և աւելի ահաւորագոյնը տեղի կունենայ, երբ մէջտեղը հայեր մնացած չէին, միայն կիներ և աղաքներ, մեծ մասամբ շրջակայ գիւղերու սրածութենէն ճողոպրած և շատերն հիւանդ, վիրաւոր և կիսամեռ օտար հաստատութեանց և եկեղեցիներու մէջ ապաստանած էին: Գնդակէն, սուրէն և տապարէն զերծ մնացողները կրակին զոհելու և խպառ անպատսպար թողելու դժոխային ծրագրով առանց ոևէ ընդդիմութեան հրդեհի կը ձեռնարկեն, փախչիլ փորձողները գնդակահար և հազարաւորներ մոխրակոյտերու տակ կը թաղեն: Այս ահաւոր պատուհասին émeute կամ sédition ըլլալը ճշդել Իւնիօն-ի պ. փաստաբաններուն կը թողունք՝ երբ կը պակսին երկիւղ յԱստուծոյ և ամօթ ի մարդկանէ, նահատակներն ոտնահար կըլլան և իրաւունք ու արդարութիւն յերկնից կը վերադառնան:

Եթէ կարելութիւն ունի, հաճեցէք հաղորդել և կարդացնել տալ ներկայս հըրկիզելոց պաշտպան փաստաբաններուն, իսկ եթէ յոյս չկայ խաչուած արդարութիւնը փրկելու, թող աւելնայ և այս ի շարս նախորդ գրուածներուն:

Մնամք ազաւոր աղօթարար
Հրաժարեալ Սահակ կաթող. Կիլիկիոյ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Ղալաչա, 2 մարտի

Անցեալներում շրջելով Ղազախի գաւառի հայ գիւղերը, մի ընդհանուր նմանութիւն նկատեցի ամեն տեղ՝ անփոյթ վերաբերմունք դէպի կեանքը, չը կայ ձեռակերպած գործելակերպ, անշարժութիւն, յուսահատութիւն, ընդհանուր աղքատութիւն, տգիտութիւն:

Ուժեղ գրչի տէր մարդ պիտի լինի, որ կարողանայ գիւղական կեանքը իր նըրբութիւններով և կոպտութիւններով նկարագրել: Թունաւորված է գիւղական կեանքի մթնոլորտը և արճճի ծանրութեամբ ճնշում է մարդկանց ուղեղները: Մարդիկ շրջում են, կարծէք ստուերներ լինեն, առանց գլխի՝ մսի կտորներ:

Շատ գիւղերում դեռ տների մեծամասնութիւնը գետնայարկ են, խոնաւ, այնպէս որ շինականների տներից, հագուստներից, ապրուստի եղանակներից կարելի է եզրակացնել, թէ իրանք ինչ մտաւոր և նիւթական աստիճանի վրա են գտնվում: Ապրում է մեր գիւղացին երեխայական հասակից մինչև գերեզման ժանտը մի խելքով. նա՝ նախապաշարված՝ չէ կարողանում իր կեանքի բարելաւման մասին մտածել. ամբողջ տարին աշխատանքի, հոգսերի տակ տնքում է և տնքոցի ու դառնութեան գոլորշին անվերջ բարձրանում է դէպի վեր:

Մելքիսեդէկ քահ.

Նախիջեւան գիւղ (Կարսի շրջ.), 28 փ.

Անցեալ աշնանից ի վեր մեր գիւղում 3—4 սրիկաների ձեռքով կատարված՝ հաւի, պանրի, իւղի և զանազան իրերի գողութիւնները վերջերս հրապարակ եկան: Փետրվ. սկիզբներին Հարօեանց Աւօյի քօռ Մըկօն իր արբանեակներով մտնում է Փիշեմենց Յովանի գոմը և նրա ընտանիքի ամբողջ ապրուստը՝ 12 ծնու ոչխարներ՝ փականը կոտրելով գողանում և իր բարեկամ Չըրչի գիւղացի Գէլօենց Ծառուկի հետ տանում Չըրչի և էժան գնով վաճառում գիւղացոց: Գողերը, սակայն, բռնվեցին և այժմ գտնվում են Կաղզուանի բանտում: Մեր գիւղի հասարակութիւնը ներկայումս մասամբ հանգիստ է:

Փետրվարի 14-ին ձերբակալվեց մեզանում յայտնի փախստական Նախիջևանցի Զաքար Թորոսեանը, որ իր արած աւազակութիւնների պատճառով վաղուց էր հետապնդվում իշխանութիւններից: Սա ևս ուղարկվեց Կաղզուանի բանտը:

Գիւղումս շարունակում են իրանց գործը տեսնել դիֆտերիտ և քութէշ հիւանդութիւնները՝ տանելով շատ զոհեր, չը նայած որ ունենք ֆէլդշէր, որը ջանք չէ խնայում հիւանդութիւնների սուր բնաւորութիւնը թուլացնել և ապագայ վարակումների առաջն առնել սրսկումներով: Ֆէլդշէրը շարունակ շրջում է մեր շրջակայ 4—5 գիւղերը, չը նայած որ այդ գիւղերն իրարից 15 վերստ հեռաւորութիւն ունեն, և այցելում այն հիւանդներին, որոնք վարակվել են վերոյիշեալ հիւանդութիւններով: Այդ ախտերը ներկայումս տարածված են մեր գաւառամասում:

Բագարանում մի քանի հոգի սկսել են քանդել այդտեղ եղած հնութիւնները, վանքերը և գերեզմանոցները՝ իրանց համար բնակարան շինելու: Եթէ մեր հոգ. կառավարութիւնը և Մօսկվայի Հնագիտական Ընկ. ժամանակին օր առաջ իրանց պաշտօնական հսկողութեամբ առաջը չառնեն, մի տարվայ ընթացքում Բագարանի կոշտ հայերը կը հարթեն մեր նախնիքների՝ դարերից ի վեր մեզ թողած հնութիւնները:

Բ. Խալաթեանի անցեալ տարի արած պեղումներից շատ է օգտվել այդ հասարակութիւնը. այն ժամանակ դուրս բերված գերեզմանաքարերը և տապանաքարերը, որ Բ. Խալաթեան բոլորը թողել է հողի երեսին՝ առանց կրկին ծածկելու, գիւղացիք ջարդելով կրում են:

Այս գիւղում կայ մի ծխ. ուսումնարան, որ ս. Գէորգի ուխտաւորներից եկած եկամուտով է կառավարվում: Հօլօ

Համզաչիման, 1 մարտի

Մեր գիւղը գտնվում է երկու մոլոկան գիւղերի միջև, երկաթուղային գծից հեռու: Գիւղը աղքատիկ է, համարեա զուրկ հացահատիկների մշակումից. միակ բերքն է գետնախնձորը և փոքր ի շատէ անասնապահութիւնը: Գիւղը բաղկացած է մօտ 370 տնից, պահում է միդասեան 3 բաժ. դպրոց 100 աշ.-աշակերտուհիներով: Դըպրոցը գտնվում է աննախանձելի դրութեան մէջ նիւթականի կողմից, որովհետև չունի ոչ մի աղբիւր, այլ պահվում է զուտ թոշակներով: Դպրոցի բիւջէտը կազմում է մօտ 1000 ր., որից 900 ր. ստանում են ուսուցիչն ու ուսուցչուհին (երկուսն էլ պատշաճաւոր ցէնզով), իսկ մնացեալ 100 ր. էլ դպրոցի մանր-մունր ծախքի և վերանորոգումների վրա է գնում:

370 տուն ունեցող մեր գիւղը չէ տուել իր դպրոցին 100 աշակերտից աւելի սաներ: Դրա պատճառը գտնելու համար չը պիտի ընկնել ենթադրութիւնների աշխարհը կամ գիւղացիների նախապաշարումը մատնացոյց լինել: Դա սխալ կը լինէր: Այլ չարիքի արմատը պիտի որոնել այն բանում, որ նախորդ ուսուցիչները միշտ էլ հարևանցօրէն են մտիկ տուել իրանց պաշտօնի վրա, առանց բարեխիղճ ու խորին ուշադրութեան, յաճախ նոյն իսկ շաբաթներով՝ առանց պատճառի դպրոց չը յաճախելով և այլն:

Մեր դպրոցում աղջիկ և տղայ մէկ նըս-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄՏԱՀՈԳԻՉ ԵՐԵՒՈՅԹՆԵՐ

Հիլմի փաշային անկումը կերտող և վարող ուժը, որ Հակկը փաշայի մինիստրական յայտագիրին մէջ կա, անողոք և անտասան, երևան կելլէ, օսմանեան ազատագրութեան այս սկզբնական շրջաններուն ամենէն վտանգաւոր երևոյթը կը դառնայ:

Քանի մը ամիսներու մէջ, ահա, այս երկրորդ դէպքն է, որ կը պատահի հոն, ի Թիւրքիա, դէպքեր այնքան անօրինակ սահմանադրական երկիրներու կեանքին մէջ, որով մինիստր մը և մինիստր-նախագահ մը կիյնան ամենէն անսահմանադրական և չարդարացուելիք պարագաներու տակ, իրենց անկումէն քանի մը օր առաջ երկիրը ներկայացնող մէբուսական ժողովին վստահութեան քուէն ստանալէն անմիջապէս ետք:

Կացութիւնը՝ ստեղծուած բռնազբօսիկ այս պայմաններու մէջ՝ խոստովանինք որ նորագարթ Թիւրքիոյ ապագային և, մանաւանդ, անոր դեռ մանուկ, ու աւա՜ղ, արդէն ծերութեան և քայքայումի սերմերը բուծանող՝ նոր ըէժիմին տեսակէտով ցաւագինօրէն ուշագրաւ կը դառնայ:

Նորատունկեան էֆէնդիի բանի պաշտօնանկութեան պարագային՝ որ այնքան լուրջ և իրաւացի քննադատութեանց առարկայ եղաւ՝ հետևող Հիլմի փաշայի մինիստրութեան, կամ աւելի ճիշդ՝ այդ մինիստրութեան կարգ մը անհաճոյ անդամոց փոփոխութեան դէպքը՝ վտանգը անգամ մըն ալ կտրականապէս երևան կը բերէ: Կը հասկըցուի անշուշտ, որ խնդիրը անձի, այս-ինչ կամ այն-ինչ փաշայի աղէկութեան կամ գէշութեան վրայ չէ:

Կամ այն է, որ սահմանադրական ժողովուրդ մը եղած ենք և կամ ոչ: Երկուքին մէջ միջին ճամբայ չկայ:

Կամ այն է, որ մեր կառավարութիւններն ու գործադիր իշխանութիւնը երկրին կամքը ներկայացող մէբուսական ժողովին միայն և միայն պատասխանատու են և կամ ոչ: Կարելի չէ սահմանադրասիրական տրամադրութիւններով օժտուած ըլլալնին յայտարարել և համիդեան բռնապետութեան հոմանիշ քմահաճոյքի մը ենթարկել երկիրն ու անոր գործադիր ուժերը, առ ոչինչ գրելով անոր օրէնսդիր գերագոյն հեղինակութիւնը:

Հարցումը, ինչպէս կը տեսնուի, շատ պարզ է, որքան որ պատասխանը, դժբաղդաբար, կնճռոտ:

Նորատունկեանի պաշտօնանկութիւնը ըլլայ թէ Հիլմիի մինիստրութեանը, և վաղը—ով կրնայ հակառակը պնդել—վեհապետին փոփոխութիւնը՝ կատարուեցան հեռի ազգին կամքէն, անոր բացորոշ հրամանէն, այնպիսի կողմնակի ազդեցութեանց միջոցաւ, որոնք, ընդհակառակն, ուրիշ բան չեն ըսեր մեզ այդ անտաշ երկրին համար, քան թէ՝ միապետական բռնաւորէ մը ազատած, ան այսօր կը գտնուի հաւաքական բռնաւորներու լուծի մը ներքև:

Ահա թէ ինչ պատկեր կը պարզէ մեր առջև այժմ Թիւրքիան ազատագրող Մ. և Յ. կօմիտէն: Ահա թէ ինչպէս կը գործածէ ան ժողովրդեան իրեն ցուցուցած վստահութիւնը: Ահա թէ ան ինչպէս կը ճանչնայ և կըմբռնէ ժողովուրդին սահմանադրական իրաւունքները, որուն պարգևիչն ըլլալու պատիւն ունեցաւ:

Այս պայմաններու մէջ՝ մանաւանդ եթէ այսպէս շարունակելու ըլլայ՝ պարզ է, որ բոլորովին անուանական կը մնան այլևս «սահմանադրութիւն, ժողովրդական ազատութիւն, ներկայացուցչութիւն» և այլ ուռուցիկ և թռուցիկ բառերը: Սահմանադրութիւնն ալ, ներկայացուցչութիւնն ալ, գործադիր իշխանութիւնն ալ՝ բոլորը պիտի սահմանափակուին ու սեղմուին—և որքա՜ն փոքրիկցած, ճղճիմացած—Մ. և Յ. կօմիտէին բացարձակ կամեցողութեան և մանաւանդ «ոչ-կամիմ»-ներուն մէջ:

Առաջին վտանգաւոր կողմը՝ դրութեան մը, որ, ահա, կը սպառնայ բոլոր օսմանցըութեան և օսմանցիներուն: Երկիր մը, ուր օրը օրին կը ջնջուի, կարհամարհուի և անտեսուելու կը դատապարտուի երկրին կամքը, հոն, այդ երկիրը տրամադրուած կըլլայ, կամայ-ակամայ, ամենէն անսպասելի անակնկալներու, ամենէն տարօրինակ փոփոխութեանց, որ կրնան ամեն բան կոչուիլ, բայց երբեք սահմանադրական եւ ազատական:

Բնականաբար Մ. և Յ. կօմիտէին ներկայ ընթացքը չի բաղդատուիր ոևէ համիդական բռնապետութեան մը հետ… հիմակուհիմա: Այո, ան այսօր ազատական է, ազատականի շպար ունի, և ենթադրենք իսկ, որ շատ աղէկ տրամադրութիւններով տոգորուած է. բայց տարկա չարդարացներ կօմիտէին ընթացքը և մանաւանդ չարգիլեր, որ այդ՝ այսօր դեռ ազատական՝ ուժը, վաղը, ամենէն բռնապետականը չդառնայ: Դրութիւնն է որ մտահոգիչ է և որ կապացուցանէ, թէ սահմանադրական անունին շուքը կայ հոն, բայց Մ. և Յ. կօմիտէին կամքն է միայն, որ երկրին ճակատագիրը ըստ կամս կը վարէ:

Ու տարկա չարիք մըն է, անարդարութիւն մը արդէն, մեծագոյն հակասահմանադրական ընթացք մը, ըէաքսիոն մը պարզապէս՝ Թիւրքիոյ հազիւ աչք բացող ժողովրդոց իրաւանց հանդէպ:

Մենք կըմբռնենք և պիտի ըմբռնենք, որ Մ. և Յ. կօմիտէն աջակցի երկրին կանոնաւոր յեղաշրջումին, երեսփոխանութեան և կառավարութեան. բան մը, որ չէ թէ միայն կօմիտէի մը և ուրիշ նմանօրինակ քաղաքական կուսակցութեանց, այլ և բոլոր քաղաքացիներու պարտքն է և պարտաւորութիւնը: Մինչև հոս աղէկ, բայց երբ ան կելլէ պարզապէս անգոսնելու, անտեսելու երկրին ու անոր իրական իշխանութիւնը, կելլէ անօրինելու գործերը ըստ կամս, քմահաճօրէն և չիլ եղանակաւ, որքան ալ իր այդ արարքը բարի նպատակաւ մը պատճառաբանել ըլլայ կամ արդարացնել ուզուի, տարկա պիտի չարգիլէ, որ ան ըլլայ և մնայ չարիք մը, պատուհաս մը և ապագայ վտանգ մը բովանդակ երկրին, ինչ որ պէտք չէ վարանիլ մատնանիշ ընելու:

Երկրին հետ և երկրին համընթաց, երբեք անկէ անջատ և ինքնագլուխ, ինչ որ չէ այժմ, դժբաղդաբար, Մ. և Յ. կօմիտէն իր դիկտատորական միջամտութիւններովը:

Երկիրը իր մէբուսներուն մէջ ներկայացուած է, և, փառք Աստուծոյ, Մ. և Յ. կօմիտէն հոն պէտք եղածէն աւելի ունի իր հլու կամակատար կուսակիցներէն, որոնք կրնան և կրնային իր ուզածը ընդունիլ տալ: Իրաւ է թէ ատով չարիքը չարիք ըլլալէ պիտի չդադրէր ի հարկէ, բայց գոնէ երկրին կամքը յարգուած կըլլար իր ձևին մէջ, և երկրին իրենցմէ դժգոհ մնացած պարագային կարելի պիտի ըլլար, օր մը, առանց փոխարէն ուրիշներ ղրկել հոն:

Իսկ Մ. և Յ. կօմիտէն խնդրի բերելու համար ինչ ընել…

Եւ գոնէ աս ցոյց տար, որ իր այդ գործոց մէջ արդարութեան նուիրական սկզբունքներով կառաջնորդուի: Ո՛չ մին անտոնցմէ:

Ապացոյցը: Սա Ջարդուկոտոր Կիլիկիոյ խեղդամահ արդարութիւնը: Զի ինչ ալ ըսեն, այսօր այլևս ամենուն ծանօթ իրողութիւն մըն է, որ այդ դժբաղդ գաւառին արիւնհեղութիւնքը տեղի ունեցան Մ. և Յ. տեղական կօմիտէին քաջալերութեամբը, ինչպէս որ Սելանիկի—կեդրոնական—կօմիտէն ևս, Կահիրէի երեք հայ հասարակութեանց տուած հեռագրին ի պատասխան՝ որով արդարութիւն կը պահանջէին, չվարանեցաւ կիլիկեան հայութիւնը նոյնպէս նոյնքան և համաչափ մեղաւոր հռչակելու, որքան կոտորիչները: Այո, և տարկա նոյն իսկ հակառակ կառավարութեան ծանօթ հերքումին:

Թիւրք ազգայնական ոգիով մը առաջնորդուած և համիսլամական տիրապետութեան մը երազովը տարուած այդ կօմիտէն այսօր իր երբեմնի փրկարար ուժը՝ անհեթեթօրէն այլամերժ քաղաքականութեամբ մը կը գործածէ յայտնի կերպով երկրին մէջ չարիքին և արիւնհեղութեանց քաջալերումովը՝ զանոնք յաւերժացնելու:

Այս տեսակէտով է, որ ան կարդարացնէ, տարօրինակ պաղարիւնով մը, ամեն անարդարութիւնները, որ իր պատկանած ցեղին ձեռքովը կըլլան, ու կը դատապարտէ ամենաչնչին պատահարները, որ կըլլան իսլամներուն դէմ և կամ անոնց դէմ ըլլալու երևոյթը ունին:

Երկու չափ, երկու կշիռի դրութիւնը իր ամենալայն ձևին մէջ գործադրուած:

Եւ ճիշդ ատոր համար ալ, կերևի, դժգոհ ան Հիլմի փաշայի մինիստրութենէն, որ Ադանայի ջարդին համար ստիպուած եղաւ քանի մը Թիւրքեր կախել, զայն ձգեցին ու՝ ատով ալ չբաւականացած՝ պարտաւորցուցին Հակկը փաշան, որ ջարդերուն պատճառով բանտարկուած Թիւրքերը անպատճառ արձակուին ներումով մը:

Եւ դեռ ոչ իսկ տարի մը…

Այո, Մ. և Յ. կօմիտէն չի կրնար ներել

տարանի վրա նստած՝ միասին են սովորում, և այդ երևոյթը բոլորովին էլ տարօրինակ չէ երևում։

Գիւղիս հասարակութիւնը համեմատաբար քարոյապէս աւելի բարձր է կանգնած, քան լաւ ինտելիգենցիա ունեցող գիւղաքաղաքը և քաղաքը. այստեղ խիստ բացառիկ երևոյթ կարելի է համարել եթէ պատահի որևէ. աւազակութիւն, մարդասպանութիւն, հրդեհում, արբեցողութիւն, Թըղթախաղ և այլն։

Եղանակները մեզանում գարնանային էին, մինչև իսկ սարեակները կենդանացրել էին բնութիւնը, որ Համզաչիմանի համար հրաշք է. սակայն փետր. 24-ին և 25-ին յանկարծակի սարսափելի ձիւն եկաւ, որը չափելուց երևաց 1 արշին 67 սանտ., ու խեղճ գիւղացու ձեռքը ծոցը Թողեց՝ անասունների պաշարը սպառված լինելու պատճառով։ Ա.

—

Շուշի, 1 մարտի

Գիւղացիութիւնը վերջին 5—6 տարիներս բաւական յետ է գնացել։ Նախկին ամօթխած, պարկեշտ, չարքաշ, մաքրասէր և աշխատասէր գիւղացիների տեղ այժմ ունենք աւազակաբարոյ, բարոյականութիւնից զուրկ մի մասսա։ «Մշակը» շարունակ տպագրում է գիւղական կեանքից քստմնելի դէպքեր, բայց այս անգամվայ հաղորդածս գալիս է լրացնելու նախկինների պակասը։

Խանաբադ գիւղում, բարեկենդանի օրերում, պսակվում է մի տղայ։ Թագ վերացման գիշերը նա, հանելով իր դաշոյնը, գազանաբար մաս-մաս է անում իր նորահարսին։ Եթէ միանգամից սպանէր, այդ արդէն չէր գալի ժողովրդին, բայց գազանը նախ անթիւ վէրքեր հասցնելով, մատերը մէկ-մէկ կտրտելով, բոլոր յօդերը իրարից բաժանելով, ստների և ազդրի փափուկ մսերը կտրտելով և բաժանելով մարմնից՝ յետոյ է միայն իր անմեղ զոհին մահացրել։ Ոչ ոք տնեցիներից չէ իմացել այդ եղեռնագործութիւնը, ոչ ոք հարևաններից չէ լսել նորահարսի հեծկլտոցը, հառաչանքը և աղիողորմ աղաղակը։ Սպանութեան պատճառը նախ տարածվեց, որ նորահարսը կոյս չէ եղել. բայց յետոյ հերքվեց այդ բանը. ինչպէս պատմում են, նորահարսը նոյնիսկ իր հանդերձները հանած և անկողին մտած էլ չէ եղել և նա սպանվել է դեռ հանդերձներ հագին։ Երբ տղան նշանվում է այդ օրիորդի հետ, Բագուից նրա մի բարեկամը լսում է և այնտեղից նամակ է գրում, թէ «ես դրանց արեան թշնամի եմ. դու դրանց կտարելու փոխարէն դեռ բարեկամանում ես հետները»։ Յետոյ նրան խորհուրդ է տալիս պսակվել և ապա սպանել հարսին. և տղան կատարում է նրա կամքը։ Ոճրագործը բանտարկված է, նամակն էլ բռնված։ Կատարվում է քննութիւն։ **

—

Նուխի (Արէշի գաւ.), 28 փետրվարի

Փետրվարի 16-ին, երեկոյեան ժամը 7-ին, Նեմիթապատ գիւղացի Թադէոս Մուսայէլեանցի հարսանիքից տուն ուղևորվելիս իր երեք ընկերների հետ՝ համագիւղացի Դաշի Վանեանցը սպանվում է տեղն ու տեղը մի գնդակի հարուածով։ Մարդասպանը յայտնի չէ, բայց բռնված են երեք հոգի, այն է՝ Սիմօն Աթանասեանը, Շիրին Շիրինեանցը, որոնք՝ Դաշին սպանելիս մօտն են եղել, մէկ էլ Համբարձում Հայրապետեանը, որը կասկածվում է սպանութեան մէջ, որովհետև մի ամիս առաջ վերջինիս եղբայրը մի ինչ-որ հարսանիքում ծեծվել է սպանվածի եղբայրներից։

Նման դէպքեր առաջին անգամը չէ որ տեղի են ունենում մեր Արէշի գաւառի հայ գիւղերում. ոչ մի հարսանիք չի լինի որ չը վերջանայ արիւնհեղութեամբ, որի հետևանքը լինում է և անմեղ մարդկանց ձերբակալումը, որոնք տարիներ առաջ կամ մի Թեթև ընդհարում են ունեցած լինում ձերբակալողի հետ, կամ պատահական կերպով ականատես են լինում կռւին։ Անմեղ գիւղացիներ ընկնում են դատարաններ, պարտքի մէջ խրվում և վերջը տաժանակիր աշխատանքում մեռնում, անիծելով իրանց ծնված օրը։ Վերջ կը լինի՞ նման ցաւերին՝ այն էլ «տխուր ժամանակներում» քայքայված մեր գիւղերում։ Տեղացի

ՊԱՊԱՅԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ուրախութեամբ կարդացի այս օրերս «Մշակի» մէջ Թիֆլիսի երաժշտական ընկերութեան որոշումը հանգուցեալ երգչուհի օր. Յոս Պապայեանի յիշատակին Թոշակաւոր պահելու մասին։

Վաղուց, շատ վաղուց հարկաւոր էր յաւերժացնել օրիորդի յիշատակը մի որևէ բարենպատակ գործով։

Նա արժանի էր դրան. արժանի էր ոչ միայն իբրև տաղանդաւոր երգչուհի, մեր բարքերը մեղմացնող, մեզ գեղարուեստական մեծ հաճոյք պատճառող, այլ այն անհուն սիրոյ համար, որ նա մինչև իր կեանքի վերջին րօպէն տածում էր դէպի Կովկասը ընդհանրապէս և Թիֆլիսը՝ մասնաւորապէս։

Սակայն «անբաղդ աստղի տակ էր ծընվել» նա, և նրա մահը, ինչպէս իր ժամանակին շեշտել եմ «Մշակի» մէջ (տես «Մշակ» 1906 թ. № 27) տաղի ունեցաւ Թէպէտ իր հայրենի Աստրախանում, բայց հեռու նրա իսկական յարգողներից. և այսօր, տարիներ անցնելուց յետոյ, զանազան հայ լրագիրներում կոչեր անելուց յետոյ, կարծես Թէ իբրև ծաղր, օրիորդ Պապայեանի գերեզմանի վրա բարձրանում է մի անշուք, շատ հասարակ տապանաքար, որը ներկայացնում է, գիտէ՞ք ինչ... գրակալ, վրան դրած՝ խաչ, աւետարան. կողմերից մէկում նկարված է՝ սկիհ, իսկ միւսում՝ դրված է... օրիորդի լուսանկար պատկերը... «Տրաւիատայի» դերում... Որպիսի՜ ծաղր գեղարուեստին և օրիորդին...

Խաչ, աւետարան... և օրիորդ Պապայեան...

Սկիհ... և «Տրաւիատա»...

Ահա աստրախանցիների գնահատութիւնը իր բնիկ հայրենակից գեղարուեստի մեծ սպասաւորուհիներից մէկին. և եթէ, երբևիցէ, մեզ վիճակվի հետաքրքրվող, նրան յարգող այլազգի արտիստներին և ծանօթներին ցոյց տալ նրա գերեզմանը, մենք պէտք է ամաչենք, կարմրենք... Մենք պէտք է մի աւելորդ անգամ ապացուցենք, որ օր. Պապայեանին իր հայրենի Աստրախանը ոչ միայն նրա կենդանութեամբ չը գնահատեց, այլ և նրա չարագուշակ մահվանից յետոյ էլ...

Եւ այսօր նրա յիշատակը յաւերժացնելու հարցը բարձրացնում և իրականացնում է դարձեալ Կովկասը, նրա սիրած Թիֆլիսը...

Ի՞նչպէս չուրախանալ, ինչպէս երախտապարտ չը լինել այն մարդկանց, որոնք գնահատեցին օրիորդի տաղանդը, սիրեցին, բարձրացրին նրան, իսկ մահվանից յետոյ՝ յիշատակը վառ պահեցին սրտներում։

Թող կարդան այս տողերը աստրախանցիները և մտածեն...

Այո, մտածեն, խորը մտածեն. գուցէ Թիֆլիսեցիների որոշումը ամաչեցնի նրանց... Մ. քահ. Ասլանեանց

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱ

(Հեռագրով)

—

Պետերբուրգ, 9 մարտի

Նախագահում է իշխան Վոլկոնսկին։

Հերթին երկաթուղիների վարչութեան նախահաշիւն է, որի 532.624,232 րուբլի գումարը մասնաժողովը կրճատել է համարեա 14 միլիոնով։ Զեկուցանող Գերցենվիչը ընդգծում է, որ երկաթուղիների նախահաշիւը կազմում է ընդհանուր պետական ծախքերի մի հինգերորդ մասը։ Շեշտելով երկաթուղային տնտեսութեան փչասաբերութիւնը՝ զեկուցանողը մատնանշում է մի քանի դեֆեկտներ. օրինակ՝ ծառայողների շինութիւնների կամայական շահագործութիւն, շքեղ բնակարաններ, տաղաւարներ, վառարաններ, ձրի տոմսակների ի չարը գործադրութիւն. վագոններից աւ պօրինի կերպով օգտւմ են քաղել ոչ միայն մինիստրութեան գործակալները, այլև ադմինիստրացիայի բարձր պաշտօնեաները. այդ զանցառութիւնները շատ վատ ազդեցութիւն են գործում ստորին ծառայողների վրա (ծափահարութիւն կենտրոնում և ձախից)։ Ապա զեկուցանողը մանրամասն կանգ է առնում երկաթուղային ծառայութեան պակասութիւնների վրա։ Զեկուցանողը շեշտում է, թէ մինչև որ չը նշանակվի սենատորական լուրջ քննութիւն, դրութիւնը չի փոխվի։

Դզիւբինսկին խօսում է մասնաւորապէս ստորին երկաթուղային ծառայողների դրութեան մասին։ Հեստոր կարծիքով մինիստրութիւնը շատ քիչ բան է արել առաջ գնալու։

Ճանապարհների հաղորդակցութեան մինիստրը տալիս է երկար բացատրութիւններ, առարկելով նախկին հռետորներին, Թէ ինքը շարունակ հոգում է հաղորդակցութեան գործը դնել պատշաճ բարձրութեան վրա։

Այնուհետև Թեթև վիճաբանութիւններից յետոյ ամբողջ նախահաշիւն ընդունվում է համաձայն բիւջէտային մասնաժողովի առաջադրութեան։ (Հ. Գ.)

ՏԱՒՐԻԿԵԱՆ ՊԱԼԱՏԻՑ

(Մեր սեփ. Թղթակցից)

—

Պետերբուրգ, 2 մարտի

Արդարադատութեան մինիստրի նախահաշւի երկրորդ ճիւղը, որ քննեց Պետ. Դուման իր այսօրվայ նիստում, վերաբերում է բանտերին։

Մինիստրը այս մասի առիթով խնդրում է 31.731,940 րուբլի, որից բիւջէտային կոմիսիան հանում է 1.234,923 ր., Թողնելով 30.497,017 ր.։

Ռուսաստանում, ինչպէս երևում է բանտային գլխաւոր կառավարիչ ստատս-սեկրետար Խրուլևվի զեկուցումից, հաշւվում է մօտ 204,000 բանտարկեալ, որոնց պահպանութեան համար՝—այսինքն կերակուրը, հագուստը, բժշկութիւնը և Թաղումը—պահանջվում է 12,899,000 ր., իսկ նրանց շէնքերի վարձը, վառելիքը, լուսաւորութիւնը, սանիտարական հսկողութիւնը՝ 3.510,000 րուբլի։

Զինուորակ. հսկողութեան համար 2.363,689 ր. բանտարկեալների տեղափոխութեան համար 1.000,090 ր., շէնքերի կառուցման և վերաշինութեան համար 3.937,886 ր., իսկ մնացած գումարը այլ և այլ ծախսերի համար։

1906 Թւականից մինչև 1910 Թւականը ընդհանուր այդ ծախսերը աճել են հետևեալ կերպով՝

1906	Թւականին	18.000,000 ր.
1907	»	20.500,000 »
1908	»	24.500,000 »
1909	»	29.500,000 »
և 1910	» մօտ	30.500,000 »

Ծախսերի այս աճումը, զեկուցման համաձայն, բացատրվում է նրանով, որ տարեցտարի աճում է յանցագործների Թիւը 1,8°/₀-ով, այսինքն մօտ 3600 մարդով։

Ի՞նչն է դրա պատճառը, ընթերցող։ Չէ՞ որ Թէ քաղաքական և Թէ քրէական յանցագործները չեն ծնվել որպէս յանցագործ էլեմենտներ։ Չէ՞ որ նրանք էլ երբ մտել են կեանքի յորձանքների մէջ, նոյնիսկ չեն իմացել իրանց անլիքը և Թէ «յանցանքի» ինչ լինելը...

Ուրեմն նրանք այդ «յանցանքի» հետ ծանօԹացել են արդէն աշխարհ գալուց յետոյ, կեանքի մէջ շփվելու ժամանակ։ Ի՞նչպէս անել, որ այդ Թիւը աճելու փոխարէն սկսի պակասել, իսկ դրա հետ միասին բչացնել և այդ տասնեակ միլիոնաւոր ժողովրդական գումարների աննպատ ծախսերը։

Սրան պատասխանում է Պետ. Դումայի անդամ Ա. Կրոպոտովը (տրուդովիկ) այսպէս, որ մենք պէտք է գիւղացուն տանք հողեր, անգործների համար աշխատանքի աղբիւրներ գտնենք և ժողովրդական կրթական մասը զարգացնենք ամենալայն և մեծ չափերով։ Երբ կանենք այդ բոլորը,—եզրափակում է նա,—մեզ այլ ևս հարկաւոր չեն լինի այսօրվայ բանտերը և այսքան անօգուտ ծախսերը։

Ասածների հետ չենք կարող չը համաձայնվել։ Մ. Ազեան

P. S.—Պետ. Դումայի կուլուարներում օր ըստ օրէ սաստկանում է III Դումայի արձակման լուրը։ «Դուման արմատական ևբերման մէջ է գտնվում»—լսում ենք բոլորս ամեն կողմերից։

Այս առիթով Պետ. Դումայի մի պատգամաւորի հետ ունեցած խօսակցութեանս ժամանակ ստացայ հետևեալ պատասխանը «Այդ լուրերը, այո, ճիշդ են և ունեն իրանց որոշ պատճառները։ Այդ պատճառներից ամենաարմատականն այն է, որ Դումայի կենտրոնը, այսինքն հոկտ. 17-ի կուսակցութեան ֆրակցիան սկսում է Թողնել իր պօզիցիան և դիմում է դէպի ձախ։ Իսկ Ստոլիպինի կառավարութիւնը հիմնվել միմիայն ծայրայեղ աջակողմեաններին վրա չէ կարող։ Ուրեմն դրանով կառավարութիւնը կորցնելով իր յենակէտը՝ պարզ է որ ստիպված կը լինի արձակել այդպիսի Դուման»։

Իմ այն հարցին, Թէ նրա կարծիքով շուտ է լինելու այդ արձակումը, պատասխանեց. «Յամենայն դէպս ոչ վաղ քան բիւջէտի հաստատումը, որովհետև, հակառակ դէպքում, կառավարութիւնը, չունենալով հաստատված բիւջէ, չէ կարող անել և փոխառութիւն»։ Մ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

✦ Մարտի 8-ին արագ գնացքով Պետերբուրգ մեկնեց Կովկասի Փոխարքայի կողմից կառավարական բարձր հաստատութիւններում ներկայացուցիչ սենատոր Նիկոլսկին։ Կայարանում ճանապարհ դնելու ժողովվել էին Փոխարքայի քաղաքացիական մասի օգնականը, Թիֆլիսի նահանգապետը, Փոխարքայի դիւանապետը, ավնւականների պարագլուխը, երկրագործութեան գլխաւոր կառավարչի-Կովկասի լիազօրը և այլն։ Սենատոր Նիկոլսկին ճանապարհին մտադիր է իջնել գնացքից և կառքով Արխիպօվի հետ դիտել Մուղանի դաշտը։

✦ Տպագրութեան են յանձնված այն բոլոր տեղեկութիւնները, որոնք ստացվել են Կովկասի զանազան տեղերից Գիւղատնտեսական Ընկերութեան առաջարկութեան համաձայն 1909 Թւի բերքի դրութեան մասին։ Այդ տեղեկութիւնները տպագրված ուղարկվելու են նահանգապետներին և հարկային տեսուչներին Փոխարքայի դիւանատան միջոցով։

✦ Թիֆլիսի Հայ Գիւղատնտեսական և Տնայնագործական Ընկերութիւնը հեռագրական տեղեկութիւն է ստացել, որ Պետերբուրգի հայ եկեղեցական խորհուրդը նշանակել է այս տարվայ համար 2000 րուբլի նպաստ, որով ընկերութիւնը պէտք է պահէ ինստրուկտօրներ և անէ գիւղատնտեսական փորձեր։ Այդ լուրը ընկերութեան այսօրվայ ընդհանուր ժողովի նիստի համար շատ ժամանակին է հասել։

✦ Մենք հաղորդել էինք, որ նկարիչ Գ. Բաշինջաղեանը ուղարկել էր իր նկարները Պետերբուրգի նկարչական ցուցահանդէսին, որ կազմել էր Պետերբուրգի նկարիչների ընկերութիւնը։ Պետերբուրգից ցուցահանդէսը տեղափոխվել է Մոսկվա։ Հաճութեամբ կարող ենք արձանագրել, որ Պետերբուրգի հասարակութիւնը և մամուլը համակրութեամբ և առանձին ուշադրութեամբ վերաբերվեցին մեր հայրենակցի վրձինին, տեսնելով նրա մէջ ինքնուրոյնութիւն, բնորոշ գծեր և հետաքրքրականութիւն։

✦ Մարտի 9-ին Գանձակում վախճանվել է քաղաքագլուխ Ասկեր-բէկ Ադիգեօզալովը։

✦ Բագւում, մարտի 7-ին, Հայոց Մարդասիրական Ընկերութեան դպրոցում տեղի ունեցաւ Անուշաւան Քալանթարի նախագահութեամբ մի ժողով Բագւի հայոց Թատրոնի գոյութեան քառասնամեակի առիթով։ Ժողովը վկայելով հայկական Թատրոնի անկումը և հայ հասարակութեան սառը վերաբերմունքը դէպի մայրենի բեմը, կենդանի վիճաբանութիւններից յետոյ, բեմական արհեստը պատշաճ բարձրութեան վրա դնելու միջոցների վերաբերութեամբ, առ այժմ եկաւ հետևեալ եզրակացութեան. կազմակերպել ժողովրդական ներկայացումներ՝ միացնելով ժողովրդական զուարճութիւններ կազմակերպող ընկերութեան հետ։

✦ «Սուրհանդակին» գրում են Ալէքսանդրօպօլից, որ այնտեղ մարտի 6-ից կատարվում են մասսայական ձերբակալութիւններ և խուզարկութիւններ։ Մինչև մարտի 8-ը ձերբակալվել են մօտ 55 հոգի, որոնց Թւումն են, ի միջի այլոց, երդւ. հաւատ. Յով. Տէր-Մարտիրոսեան, ուսուցիչ Յով. Բուդաղեան, Խզմալեան եղբայրներ, հաշտ. դատարանի քարտ. Պ. Գեօնջեան, Յով. ք. Խաչվանքեան, բժ. Արշակունի, Աֆինեան, քաղ. վարչ. գանձապահ Հ. Սարոյեան։ Խուզարկված է, ի միջի այլոց, և Աֆինեանի տպարանը։ Ձերբակալված մի դերձակի մօտ գտել են մեծաքանակ Թռուցիկներ՝ տպված 1906 Թ.։

✦ Այս աշնանը Թիֆլիսում մտադրութիւն կայ հաստատել պտղաբուծութեան ցուցահանդէս։

✦ Թիֆլիսի Արտիստիկ կլուբի աւագների խորհրդի նախագահ վերստին ընտրվեց Ի. Մ. Դօլուխանեանը։

✦ Թիֆլիսեցիները մի անգամ ևս առիթ կունենան լսել երիտասարդ երգիչ Ն. Ղուկասեանին։ Առաջիկայ երկուշաբթի, մարտի 15-ին, Ն. Ղուկասեանը կը տայ մի կոնցերտ Թիֆլիսի ժողովարանի դահլիճում։ Նա կերգէ «Հրէուհի», «Գուգենոտներ» և «Եւգենիյ Օնեգին» օպերաներից։ Կոնցերտից յետոյ Ն. Ղուկասեանը կուղևորվի հիւսիս։

✦ Սեպտեմբերի 1-ից Թիֆլիսում բացվելու է պետական արական գիմնազիա։ Բացվելու են առաջին նախապատրաստական բաժանմունքները։

✦ Այսօր, մարտի 11-ին, Բօրսայի դահլիճում դերասան Յ. Ոսկանեանը՝ բարեհաճ մասնակցութեամբ տիկ. Սիւնդիւրեանի, Ջմշկեանի, դերասան Մամիկոնեանի և այլոց՝ կը ներկայացնէ Բրանդէսի «Հիւր» յայտնի դրաման և «Կրութ-Կրութ» վօդևիլը։ Դերասան Ոսկանեանը այս ձմեռվայ սէզոնին մասնակցելով Թիֆլիսում առաջին անգամ հայկական ներկայացումներին, ցոյց տուեց իր շնորհալի բեմական ձիրքը մի շարք պիէսներում, ուր երբեմն պատասխանատու դերեր էր կատարում։ Նա անցեալ տարի հայ դերասանական խմբի հետ էր խաղում Բագւում, ուր նոյնպէս հասարակութեան ուշադրութիւնն էր գրաւել իր բեմական ընդունակութիւններով։ Ցանկալի է, որ հայ հասարակութիւնը խրախուսէ երիտասարդ դերասանին իր ներկայութեամբ այս ներկայացման, որի արդիւնքով պիտի միջոց տրվի նրան հանգստանալու և ուժերը կազդուրելու ձմեռվայ աշխատանքից յետոյ։

✦ Սօչիում մօտիկ ապագայում կառավարութեան հաշւով կը հաստատվի հեռախօս։

✦ Այս օրերս Թիֆլիսում վախճանված տ. Տուրևեվը իր ամբողջ կարողութիւնը Թողել է վրաց մէջ գրագիտութիւն տարածող ընկերութեանը։

Մ Ա Մ Ո Ւ Լ

Դուբեան պատրիարքի հրաժարականի և նրա յետս կոչելու խնդրի շուրջը դեռ մըղվում է բանկռիւ Թիւրքահայ մամուլի մէջ։ «Մշակը» ժամանակին յայտնեց իր կարծիքը՝ որոշակի և կտրուկ՝ այդ խնդրի մասին. նա ջատագով հանդիսացաւ Դուրեան պատրիարքի հրաժարականին, և երբ այդ հրաժարականն ունեցաւ իր որոշ ազդեցութիւնը և հետևանքը, նա խորհուրդ տուեց յետ վերցնել հրաժարականը։

Յայտնի է նոյնպէս, որ Թիւրքիայի և արտասահմանի հայութեան բոլոր առողջամիտ և իմացական խաւերը պաշտպան և ջատագով կանգնեցին Դուրեան պատրիարքի վարմունքին։ Միայն դաշնակցականներն էին և նրանց օրգանները, որոնք դատափետում էին այդ վարմունքը, բայց Թիւրքահայ մամուլի շիտակ, ուղղամիտ օրգանները, որոնց շարքում «Հայրենիք», նոյնպէս էին մտածում, ինչպէս և ազգի մեծամասնութիւնը։

Եւ ահա «Հայրենիք» առաջ բերելով դաշնակցական գործիչ Շահրիկեանի Կում-Կափուի մէջ կարդած և «Ազատամարտում» տպված մի դասախօսութեան հետևեալ կտորը.

Առենախօսը յիշատակեց այն աղաղակող փաստը Թէ՝ ինչպէս պատրիարքական հրաժարականէն յետոյ՝ անոնք (հայ Թերթեր) աշխատեցան ժողովուրդը պայծնել յեղափոխական կազմակերպութենէն և առնչ հայ տարրին բարոյական ույժը տկարացուցին յաչս կառավարութեան՝ պատճառ դառնալով հրաժարականի և այլ խնդիրներու ձգձգման և վերջ ի վերջոյ տեղի տալով հարկադրիչ, բայց «անպատուաբեր» վերադարձի մը,—

իր կողմից պատասխանում է հետևեալը.

Առենախօսը, որ կը մեղադրէ այսպէս հայ մամուլը, այն անձն է, որ քաղաքական ժողովոյ անդամ եղած ատեն՝ մղած էր ս. պատրիարքը հրաժարելու։ Բայց միևնոյն պահուն, ինքն էր, որ կերթար Եըլդըզի պալատի խնձոյքին, ս. պատրիարքի ընթացքին հակառակ ընթացք մը բռնելով։ Դաշնակցութենէն ամեն հայ կը պահանջէր, որ ս. պատրիարքին ետին անցնէր, անոր Թև ու Թիկունք ըլլար, ան ականջ չէր կախեր։ Երբ որ հարկ էր, որ դաշնակցական մեբուսները ս. պատրիարքին դիրքը զօրացնէին, նոյն իսկ իրենք ալ մեբուսական ժողովէն հրաժարելով, անոնք ոչ մի այսպիսի ժէստ չէին ըներ, այլ ս. պատրիարքին անդրդուելիութիւնը կը դատապարտէին և կը խրատէին իրեն տեղի տալ։ Հայ ազգը պէտք էր կամ Դաշնակցութեան կողմը բռնէր կամ ս. պատրիարքին։ Ան միաբան մնաց իր պատրիարքին հետ։

Շահրիկեան փոխանակ արիաբար իր սխալը խոստովանելու՝ կը կարծէ, որ մեծ մարդու դերը կը պահանջէ հայհոյել, նախատել, ամբաստանել և շարունակել այս ընթացքը ամենուն աչքը բացուելէն վերջն ալ, ինչպէս վերջին անգամ ալ անցեալ կիրակի, Կում-Կափու։ Ո՞վ է, ուրեմն, որ դէպքերը կը պատմէ զանոնք խեղաԹիւրելով։ «Ազատամարտ» ու դաշնակցականք Թէ՞ ուրիշները։

*

«Սուրհանդակ» Թերթի մէջ (№ 78) տպված է Էջմիածնից մի նամակ «Ոչ հասուած, ոչ խիղճ, ոչ իդէալ» վերնագրով, որի մէջ նամակագիր Միաբանը խնդրին այն ձևն է տալիս, Թէ իբր բացի «Սուրհանդակի» աշխատակից Գիրգէշի անհատական բողոքից ոչ ոք չէ բողոքել Էջմիածնում այժմ տիրող կարգերի դէմ։ Այդ սխալ է։ Արդարութիւնը պէտք է, տախիչէր նամակագրին յիշել, որ «Մշակի» մէջ երևացին մի շարք յօդուածներ և նամակներ Թէ Երուանդ վարդապետի և Թէ այլոց՝ այն անձանց դէմ, որոնք այսօր, իբրև խորհըր-

իր խալամական և տիրապետողի դիրքին, Թոյլ տալու որ գեավուր քրիստոնեայի և մանաւանդ՝ ան ալ հային համար խալաձնել կախուին, բանտարկուին։ Հոգ չէ Թէ անոնք այդ պատիժներուն արժանի ըլլալու համար բիւրաւոր խաղաղ քաղաքացիներու սպանումին, կոյսերու լլկումին ու ամբողջ շէն ու հարուստ երկրի մը քանդումին և աւերումին պատճառ եղած ըլլան։

Ահա Թէ ինչու և ինչ ազդեցութեանց տակ Հակկը փաշայի կառավարութիւնը այդ մարդարինի կարօտ գազաններուն համար գրութեան խօսքեր ունի և ճեռումի որոշումը, որ եթէ ուշացուի ալ քիչ ժամանակով բայց ոչինչ պիտի կասեցնէ...

Եւ այս ամենը, որովհետև Մ. և Յ. կոմիտէն այսպէս կը կամի...

Մենք գիտենք, որ Թիւրքիոյ ժողովուրդներուն մեծ մասը, մանաւանդ տիրող տարրը, դեռ կիսավայրենի, ազատ կեանքի պայմաններուն անընտել է, ուստի հիմակուհիմա պէտք չէ մեծամեծ յոյսեր դնել անոնց վրայ։ Մենք գիտենք նոյնպէս երկիրը վարող ուժերուն առաջ դիզուած և ցցուած ներքին մեծամեծ խոչընդոտները, Թէ՝ ժամանակ պէտք է և համբերութիւն զանոնք կեանքի նոր պահանջներուն ընտելացնելու համար։ Այո, այս ամենը գիտենք. գիտենք և դեռ շատ ուրիշ բաներ ալ. և ճիշդ ատոր համար պիտի ուզէինք և պահանջէինք, որ երկրին օրինաւոր իշխանութիւնն այդ դեռակիրթ տարրերուն աչքին չԹուլնայ, անոր հեղինակութիւնը և պատկառելիութիւնը անպատասխանատու կոմիտէի մը շուքին տակ չկորսուի, որ ան կարողանայ արդարութեան—լիակատար և անշէլ արդարութեան—գործադրութեամբ պաշտպանել հարստահարեալը, բարձրացնել ինկածը, անիրաւուածը, պատժել խաղաղութեան և անդորրութեան անսաստ ուժերը, հարստահարիչները և պատուհասները և, զանոնք խելքի բերելով, երկրին մէջ կարգ ու կանոն հաստատել մի անգամ ընդ միշտ, անկեղծօրէն և անվերապահ ոգիով մը։

Մինչ Մ. և Յ. կոմիտէին միակողմանի և այլամերժ քաղաքականութիւնը արգիլելով ասոնք, միակ պայմանները երկրին իրապէս ազատագրութեան, եթէ առայժմ պիտի վնասէն մասնաւորապէս աւելի ոչ-իսլամ տարրերուն, բայց ատով ոչինչ պիտի ընէ, քան եթէ բազմապատկել ներքին չարիքը և զօրացնել անհամերաշխութեան ոգին, որմէ անտարակուսելիօրէն պիտի ծագին այնպիսի կնճռոտութիւններ, որոնք օսմ. անկախութիւնը անգամ պիտի կրնան լրջօրէն վտանգի ենթարկել։ Վտանգ մը, որու պատճառը ոչ յոյնը պիտի ըլլայ, ոչ բուլղարը և ոչ իսկ անտէր և ինքն իր մէջ ջլատուած հայութիւնը, այլ նոյն ինքը կոմիտէն։

Բնական հետևութեամբ մը—և ինչքան հնարաւոր է երևոյթներէն դատել—հակահարուածը պիտի չուշանայ անշուշտ, և Մ. և Յ. կոմիտէն ալ պիտի իյնայ՝ ինքն իր մէջ պառակտուած և բզքտուած։ Բռնաւոր մը կրնայ ատեն մը՝ աւելի կամ պակաս երկար՝ դիմանալ, մինչ բռնաւորներու անկումը աւելի շուտափոյթ իրենց իսկ ձեռքովը պիտի ըլլայ։

Մաղթենք միայն, որ խորտակումը՝ իրենցմէ ծնած՝ չըլլայ սակայն յետադարձ ցնցումներով և արտաքին անհաճոյ միջամտութիւններով. և Մ. և Յ. կոմիտէին հետևած վնասակար ուղղութիւնը՝ որ շատ մը պարագաներով օսմ. ժողովուրդներուն պէս և օտարներուն կատարեալ յուսախաբութիւն մը պատճառել սկսած է՝ երկրին համար նորանոր դժբաղդութեանց պատճառ չդառնայ։ Միք. Նաթանեան

Կահիրէ

ղականներ, դեր են կատարում էջմիածնում և կատարում են շատ տխուր դեր: Մենք կը կամենայինք միայն, որ քննադատները առանձնացնէին Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի անձնաւորութիւնը, որովհետև շատ պարզ է, որ «անխորհուրդ խորհրդականները» են, որոնք ամեն րօպէ սխալեցնում են Հայրապետին իրանց անճիշդ և սխալ տեղեկութիւններով, օգտվելով այն հանգամանքից, որ Հայրապետը մօտիկ ծանօթ չէ տեղական հանգամանքներին, և ի չարը գործ դնելով Կաթողիկոսի վստահութիւնը: Թող ազգի և պատմութեան առաջ պատասխանատու միան այն բոլոր անձինք, որոնք Թայֆայական կամ անձնական բարեկամութեան գծուծ հաշիւներով ջատագովում են էջմիածնի այնքան «անխորհուրդ խորհրդականների» վնասակար գործողութիւնները:

*

Թիֆլիսից Թերթերից մէկում տպված է եղել, Թէ իբր Յովհ. Մալխասեանի «Ծիլեր» անունով պիէսը խաղացվել է Նոր-Նախիջևանում և «ունեցել է մեծ աջողութիւն»: Այժմ Նոր-Նախիջևանի «Լոյս» շաբաթաթերթը (№ 9) գրում է, որ այդ տեսակ լուր հաղորդող պարոնը կամեցել է մոլորեցնել հայ հասարակութիւնը:

Ապա «Լոյսը» յայտնում է, որ «Ծիլերը» դրվել է Նոր-Նախիջևանում մի խումբ մարդկանց կողմից՝ իբրև միայն շնորհ դէպի հեղինակը…

Սրանով ամեն բան ասված է:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Ախալցխա, 24 փետրվարի

«Մշակի» № 18-ում Ախալցխայից գրված էր մի նամակ մի քանի անձանց ստորագրութեամբ, որոնք աշխատել են արատ ձգել իմ անուան վրա, վերագրելով ինձ մի քանի դէպքեր, որոնք իբր Թէ տեղի են ունեցել: Մանրամասնօրէն պատասխանել ես չեմ ցանկանում, սակայն՝ բարեմիտ ընթերցողի տարակուսանքը փարատելու համար՝ պարտք եմ համարում կարճառօտ կերպով առաջին և վերջին պատասխանովս այդ նամակի առիթով մի քանի խօսք ասել:

1) Ես երբէք հոգ. կառավարութեան ծառային չեմ ծեծել, այլ նրա յանդուգն վարմունքի առիթով միմիայն բարկացել, և այն ևս կառավարութեան անյետաձգելի հրամանագրերը իր ժամանակին ըստ պատկանելոյն չը հասցնելուն համար: Ծառան բողոքեց վիճակային առեանին, և հոգ. կառավարութեան քննութեամբ ապացուցվեց, որ ծեծ երբէք տեղի չէ ունեցել: Ազատ է իւրաքանչիւր մարդ իմ ասածները ստուգելու համար մտնել հոգ. կառավարութիւն և կարդալ կազմված արձանագրութիւնը:

2) Ես երբէք ինքնագլուխ ս. Վարդանանց եկեղեցուց չեմ փոխադրվել ս. Փրկիչ եկեղեցին, այլ այդ կատարվել է Ախալցխայի հայ հասարակութեան ցանկութեամբ և ընդհ. ժողովի որոշմամբ, և բարձրագոյն հոգ. իշխանութիւնը յարգել է հասարակութեան խնդիրը: Այս եղել է մի քանի տարի առաջ:

3) Այդ նամակն ստորագրողներն ասում են, որ ես «հակաքահանայական» և «խռովարար» վարմունք ունեմ: Բայց մի բան. 40 տարի քահանայական պաշտօն վարելուց յետոյ, այսօր ինչպէս է պատահել, որ, ինչպէս նամակը ստորագրողներն են գրում, ես՝ «խռովարար» քահանաս 400 տուն ժողովուրդ ունեմ…

4) Շատ մեծ փուշ է դառել որոշ շրջանների համար իմ՝ գործակալի պաշտօն վարելս: Չը ցանկանալով այդ շրջաններին տանջել՝ հրապարակով յայտնում եմ, որ ես պատրաստ եմ Թողնելու այդ պաշտօնը և այդ մասին մի տարուց աւելի է, ինչ գրաւորապէս խնդրել եմ հոգ. իշխանութեանը:

Գէորգ ք. Սիսակեան

—

Ժընև, 7 մարտի (ն. տ.)

«Սուրհանդակի» № 58-ում տպված յօդուածին, որի մասին տեղեկացանք «Մշակի» № 16-ի մամուլի բաժնից, և ձեզ պատասխանում ենք մի քանի խօսքով:

Ժընևի Հայ Ուսանող. Ընկ. մի բոլորովին չէզոք և անկախ մարմին է՝ առանց որևէ կախում ունենալու որևէ «յայտնի գործիչների աշխարհից»: Ընկերութեան նպատակն է ակադեմիական կապ պահպանել տեղիս բոլոր հայ ուսանողների մէջ, և որ գլխաւորն է, նա այսօր փոխադարձ նպաստի մի դրամարկղ է. այստեղ դուք կարող էք գտնել ամեն գոյնի և ամեն մտածելակերպի մարդ, ինչպէս և այստեղի բոլոր օտարազգի ուսանողական ընկերութիւնների մէջ:

Մեր ընկերութիւնը այս տարի ոչ մի արտակարգ «նիւթական անձուկ վիճակի մէջ» չէ եղել, այլ ինչպէս իւրաքանչիւր տարի, այս տարի էլ տուեց իր տարեկան «հայկական մեծ երեկոյթը»: Ինչպէս շատ ուրիշների և ուրիշ հիւպատոսների, նոյնպէս և Թիւրքաց հիւպատոսին տոմսակ է առաջարկված եղել, որի առիթով էր և սուլթանի նուիրած 1000 ֆրանկը՝ «ընկերութեան չքաւոր ուսանողներին բաժանելու համար»: Նուիրված գումարը անձեռնմխելի է մնում:

Կ. Պօլիս ուղարկված շնորհակալական հեռագիրը կեղծ է. ընկերութեան պաշտօնական անունը այստեղ շահագործվել է. այդ մասին հէնց որ իմացվեց, իսկոյն հեռագրով հերքվեց և բողոքվեց:

Գումարի ստացվելուց յետոյ մի ստացագիր շնորհակալական է տրվել հիւպատոսին, խնդրելով «ընկերութեան անկեղծ շնորհակալութիւնների Թարգմանը լինել նորին մեծութեան»:

Ուրիշ ոչ մի պաշտօնական, կիսապաշտօն կամ մտերմական յարաբերութիւն չէ եղել մեր և Թիւրքական պաշտօնական անձանց միջև, ինչպէս բացատրում է «Բիւզանդիոնը»:

Ժընևի Հայ Ուսան. Ընկ. Վարչութիւն

—

Ծալէթ (Նուխու գաւ.), 2 մարտի

«Մշակի» № 36-ում Վարդաշէնից «Յոյս» ստորագրութեամբ մեր ծխ.-դպրոցի ուսուցչի վերաբերմամբ գրված նկատողութիւններին ի հերքումն պարտք ենք համարում յայտնել, որ մեր ուսուցիչը ոչ մի օր դասերը չէ դադարեցրել իր ռոճիկը անկանոն ստանալու առիթով:

Փետր. 7-ը կիրակի էր, իսկ 9-ին՝ երեքշաբթի՝ ուսուցիչը դասարանում պարապելիս է եղել: Չէ պարապել միայն փետր. 8-ին՝ հոգաբարձութեանս համաձայնութեամբ հետևեալ պատճառով: Ծալէթից 10 վերստ հեռաւորութեան վրա գտնվում է Վարդաշէն մեծ գիւղը, որը միակ բազարն է շրջակայ փոքր գիւղերի համար: Ուսուցիչը այդ օրը (բազարի համար ընդունված օրը երկուշաբթին է) լինում է բազարում հարկ եղած բաները գնելու: Սակայն գոհունակութեամբ յայտնում ենք, որ այսպիսի հանգամանքներում ուսուցիչը օգտվել է տօն օրերի հնարաւոր եղած կրճատումներով:

Ուսուցիչը իր ռոճիկի երրորդ նուագը (100 ր.) պայմանագրի համաձայն պէտք է ստանար յունվարի սկզբին, բայց մինչև այժմ միայն կէսն (50 ր.) է ստացել, և չը նայած որ վճարման ժամանակից անցել է 2 ամիս, սակայն ոչ մի օր դասերը չէ դադարեցրել այդ առիթով, որով միանգամայն արդարացրեց այն վստահութիւնը, որը հոգաբարձութիւնս տածեց հանդէպ ուսուցիչը՝ պայմանագիրը կազմելիս:

Բացարձակ սխալ է նաև Յոյսի այն տեղեկութիւնը, Թէ իբր Ծալէթի վանքի եկամուտները յատկացված են Ծալէթի ծխ. դպրոցին:

Ծալէթի ծխ.-դպ. հոգաբարձութիւն

ՄԻ ԿԱՐԾԻՔ

—

Փետրվարի 14-ին Կովկասեան Հայոց Հրատարակչական Ընկերութեան ընդհանուր ժողովում անդամ Ա. Սարուխանեանն առաջարկել է մի հարց («Մշակ» № 25), որին, սակայն, պատասխան չէ տրվել:

Դա՝ վ-ի և ւ-ի գործածութեան հարցն է՝ մեր ուղղագրութեան մէջ: Իմ կարծիքով՝ չէր էլ կարելի պատասխանել, քանի որ ընդհանուր ժողովն առհասարակ չունի իրաւունք և նոյնիսկ հնարաւորութիւն՝ լուծելու գրական սկզբունքային հարցեր: Այդպիսի հարցեր կարող է լուծել յատուկ մասնագիտական և կոմպետենտ մի յանձնաժողով:

Բայց որովհետև մենք դեռ չունենք այդպիսին,—քանի որ հրապարակի վրա գտնվում են միայն՝ այդ հարցը ստեղծող և նրան ընդդիմախօսող անձնաւորութիւնները՝ Աղայեան ու Մալխասեանց,—այս պատճառով, պէտք է տանել իշխող դրութիւնը, մինչև առաջ գան այնպիսի հեղինակաւոր, քաջ հայագէտ անձնաւորութիւններ, որոնք կարողանան նպաստել հարցի լուծմանը:

Այս էլ կայ, որ այդ գրերի գործածութեան հարցը Սարուխանեանը համարում է «չափազանց կարևոր»: Բայց, իմ կարծիքով, այն անհրաժեշտ ծառայութիւնների միջև, որ անելու է խմբագրական մասնաժողովը հասարակութեան լայն խաւերին ու դըպրոցներին, այդ գրերի հարցը ոչ միայն չափազանց կարևոր չէ, այլև վերջիններից մէկն է:

Ներկայումս ունենք երկու ուղղագրութիւն, որոնցով հրատարակվում են մեր Թերթերն ու գրքերը: Սակայն, ւ-ով կամ վ-ով (ուղիղ) գրելը խօս չէ մեր միտքն խսկութեամբ արտայայտողը. ուղիղ դատելն է: Մինչդեռ բառը մաքի, իմաստի արտայայտութիւնն է, գիրը՝ լոկ հնչիւնի: «Գիրը սպանում է,—ասում է Ս. Գիրքը,—ոգին՝ կենդանացնում»:

Ո՞ւմ ինչ վնաս է տուել ւ-ը կամ վ-ը: Դուք մէկ գիրն էք գործ ածում, ես՝ միւսը: Երկուսս էլ արտայայտում ենք նոյն միտքը: Գալով ուսուցիչներին, նրանք էլ կարող են բացատրել Թէ՝ այս-ինչ բառը կարելի է գրել ւ-ով էլ, վ-ով էլ, մի ճշմարտութիւն, որ, իրականութեան մէջ, այսօր էլ յարգված է:

Գալով «Արօրի» սկզբունքին—«մի հնչիւնին՝ մի գիր»,—որ առաջարկում է վ (B, V) հնչիւնը արտայայտել ամեն տեղ գրելով «ավար, ձավար, ավազ, Թիվ, հաշիվ, անիվ» և այլն, իսկ ւ-ը գործ ածել միայն ֆրանսիական u (իւ) հնչիւնն արտայայտելու համար, այն է՝ գրել Հւգօ, Դւմա, Դւրան, և կարդալ՝ Հիւգօ, Դիւմա, Դիւրան և այլն,—իմ կարծիքով, դա և դրա նման նորամուծումներն ոչ Թէ ուղղագրական ազանդներ են, այլ՝ նպաստաւոր հանգամանքներ, որոնք կարող են միայն արագացնել ւ-ի ու վ-ի հարցի լուծումը:

Մինչև չը պղտորվի, չի պարզվի:

Ե. ք. Ն.

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

I

Թաւրիզ, 4 մարտի

Արտաքին փոխառութեան արգելք հանդիսանալու և ընդհակառակը ներքին փոխառութեան աջողութեամբ Պարսկաստանի նսկայ կարիքները հոգալու, նմանապէս ռուսաց զօրքը գիւանագիտական շաւղով երկրից դուրս հանելու հաստատուն հաւատով մայրաքաղաքից սկսված Պարսկաստանի այլ և այլ քաղաքներում տեղի ունեցած կրակոտ միտինգները արձագանք գտան նաև Թաւրիզում: Պաշտօնական միտինգը մի քանի օր առաջ կայացաւ անջումանում ստուար բազմութեան ներկայութեամբ, որտեղ խօսեցին ու ճառեցին պարսիկ հռետորներ: Հետևանքն եղաւ այն, որ հեռագրեցին Թեհրանի մէջլիսին Ատրպատականի ցանկութիւնը, որ է մերժել արտաքին փոխառութիւնը. երկրորդ՝ որ իրանք պատրաստ են իրանց բաժին դրամական օժանդակութիւնը կամ փոխառութիւնը տալ պահանջված րօպէին: Թեհրանը ուրախութեամբ ընդունեց ատրպատականցու փափագը և հեռագրով պատասխանեց, որ արդէն պատրաստվում են փոխառութեան բաժնետոմսերը և կուղարկվեն շուտով…: Սպասենք վախճանին:

Ինչպէս արդէն յիշեցի վերևում, միտինգներում և մզկիթներում բոցեռանդ՝ բայց անխորհուրդ ճառեր են խօսվել ռուսաց զօրքը հեռացնելու մասին: Ոմն շէյխ Սալիմ բաւականին սուր քարոզութիւններ է կատարել, որի հետևանքով պարսից և ռուսաց յարաբերութիւնները աւելի ու աւելի կասկածելի բնաւորութիւն են ստացել, մանաւանդ Ղարադաղից և Թեհրանից Թաւրիզ հասած զօրամասերից յետոյ: Առանց Թիկունքին բանակ ունենալու սանձարձակ լեզուի հետևանքն եղաւ այն, որ Թաւրիզի ռուսաց զինուորական բանակի տեղակալը, հաւաստիաբար ասում են, յայտնեց պաշտօնապէս պարսից կառավարութեան, որ, նկատելով եւրօպացի և ընդհանրապէս օտարահպատակների անապահով վիճակը, ռուսաց և անգլիական պետութիւնների համաձայն որոշմամբ 2000-ից բաղկացած ռուսական զօրաբաժինը՝ գեներալ Սնարսկիի հրամանատարութեամբ, մարտի 4-ին, մտնելու է Թաւրիզ, փոքրաթիւ զօրքի և հիւպատոսական մարմինների պաշտպանութեան համար: Զօրքերի մուտքը սպասվում է այսօր: Ընդհանուր տպաւորութիւնը խիստ տխուր է նացիօնալիստների համար, եթէ հաշւենք յայտնի դասակարգի Թագուն հրճւանքը:

Մի քանի օր առաջ լսվեցին շշուկներ, որ Ղազվինի ռուսաց զօրքը մտել է Թեհրան, բոլոր դեսպանների հաւաքական պահանջագրով. բայց այս լուրը յետոյ լրագիրներում հերքվեց: Իրականութիւն ունի միայն այն փաստը, որ Սաթթար խանի և ընդհ.-նահանգապետի յարաբերութիւնները լարված վիճակի մէջ են: Սաթթար և Բաղըր խաները կառավարութեան ձեռնարկութիւնները խանգարում են, այդ մի կողմ. միւս կողմից անցեալում հերոս և օգտակար, իսկ այժմ խանգարող ու վնասակար սարդարն ու սալարը դժգոհ են մէջլիսից իրանց նշանակված տարեԹոշակից՝ ՍաԹթարին 5000 րուբլի, Բաղըրին 3000 րուբլի տարեկան: Վերապահութեամբ լսելով տարածված լուրերը, Թեհրանից հրահանգ տրված է զինաԹափ անել երկու հերոսներին, անշուշտ Մուխբիր-ուս-ՍալԹանէի պահանջման վրա, և միևնոյն ժամանակ օգուտ քաղելով Եփրեմի և սարդար Բահաթուրի ներկայութիւններից: Թէ որչափ ճիշդ է և ինչ հետևանքի հանդիսատես կը լինենք, դժուար է ասել:

Թաւրիզի անջումանը ընդհանուր-նահանգապետի գործակցութեամբ ուղարկում է Ղարադաղ մի յանձնաժողով, որի պարտականութիւնը պէտք է լինի ի մի հաւաքել Րահիմ խանի կողոպտած այս ու այն անձին պատկանող իրեղէններ… Հիանալի չէ՞:

Հայկազուն

II

Էնզելի, 5 մարտի

Անցեալները գրեցինք, որ Ամիդ-ՍուլԹանը գնալով Թալիշները՝ այնտեղի ժողովրդին զինաԹափ է անում: Այդ գործողութեան ժամանակ լինում են դիմադրողներ զէնքով, բայց այդպիսիները զինաԹափ են անվում և ձերբակալվում:

Ամսիս 1-ին Ամիդ-ՍուլԹանը վերադարձաւ այստեղ՝ իր հետ բերելով հակասահմանադրականներին: Երեկ նրանց ղեկավարներից երկու հոգու տարան Րաշտ, որպէսզի այնտեղի անջումանին ներկայացվեն և ըստ կարգադրութեան կենտրօնական կառավարութեան վարվեն նրանց հետ այնպէս, որպէս նոր օրէնքը կը Թելադրէ:

Սինեմատօգրաֆները այստեղ էլ լցվեցին: Աջողութիւն չունենալով մասնաւորապէս գործելու, սկսեցին զանազան բարեգործական նպատակով ներկայացումներ տալ: Պարսից դպրոցի օգտին տրվեց 2—3 անգամ, մէկ անգամ էլ՝ հայոց դպրոցի օգտին. ապա գնացին Րաշտ՝ «բաղդ» փորձելու:

Շնորհիւ վատ և անտակտ վարվեցողութեան, ժողովուրդը սառել է հասարակական հիմնարկութիւններից: Քաղաքիս հայոց երկսեռ դպրոցի հինգ հոգաբարձուներից երեքը մօտ 4—5 ամիս է, ինչ բացակայում են, և դպրոցական գործը համարեա անուշադրութեան է մատնված: Այդ տեսնում է տեղիս անտարբեր հասարակութիւնը և լըռում, իսկ մնացեալ հոգաբարձուներն էլ գոնէ կանդիդատներին չեն հրաւիրում գործի գլուխ անցնելու: Լքումը մեր կեանքում կատարեալ է, և քաղաքակրԹված համարվող հայերս մեր բոլոր հասարակական հիմնարկութիւնները դէպի անկում ենք տանում:

Մուշանիդ

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐ. ՀԵՌ. ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

9 մարտի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Մարտի 15-ից Պետական Խորհուրդը կը սկսէ 1906 Թ. նոյեմբերի 9-ի ուկազի քննութիւնը:

Անսամաբուժական ինստիտուտների առաջին դասընԹացքի ուսանողների Թիւ լրիւ լինելու պատճառով ժող. լուս. մինիստրութիւնը յայտնում է, որ չի ընդունի այն սեմինարիստներին, որոնք աւարտած չեն լինի ամբողջ դասընԹացքը:

Կարևոր գործերի քննիչի կարգադրութեամբ ձերբակալվեց իշխան Բ. Գ. Վոլկոնսկին՝ մեղադրվելով մի շարք խարդախութիւնների մէջ:

ԲԱԳՈՒ: Ջեվադի գաւառի Թափառականները ցանկութիւն յայտնեցին անցնել նըստակեաց կեանքի: Մի քանի ցեղեր արդէն միջնորդութիւն են յարուցել հող տալու մասին:

Բագուի նաւԹային ընկերութեան նաւԹահանքում ֆօնտան խփեց, որ օրվայ ընԹացքում տալիս է 200 հազար պուդ:

ՊՕԼՏԱՎԱ: Կարևոր գործերի քննիչի կարգադրութեամբ ձերբակալվեց Պրօկօպօվիչ քահանան մեղադրվելով պետական յանցագործութեան մէջ:

ՎԼԱԴԻԿԱՎԿԱԶ: Ոչխարապահ Մամօնտօվի մօտ խուզարկութեան ժամանակ գտնվեցին 130 հազար րուբլու պահանջի դրամաշորթութեան նամակներ, ուղղված. նրա և Զելիմ-խանի ստորագրութեամբ միւս ոչխարապահներին: Մամօնտօվը, որ ոչխարապահների համագումարի նախագահն է, կալանաւորվեց:

ՌՕՍՏՕՎ Դ./վ.: Նաւագնացութիւնը փակվեց:

ՍԻՄՖԵՐՕՊՕԼ: Ծառայութիւնից արձակված քաղաքապահ ոստիկանը ոստիկանատան մէջ Թեթև կերպով վիրաւորեց պրիստաւ Պադէյսկիին:

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Գ. Ա. ՀԱԽՎԵՐԴԵԱՆ
Մասնագէտ միզասեռական, սիֆիլիս և վեներական հիւանդութիւնների:
Ընդունում է հիւանդներին՝
Առաւ. ժամը 12—1-ը, երեկ. ժամը 6—8-ը:
Կիրակի օրերը՝ միայն ժամը 12—1-ը:
Կուկիա, Սեմեօնօվսկայա փ. № 16.
Տելեֆօն № 40.
(ե. ու. կ.) 984. 100—66

ԲԺԻՇԿ
Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ
Սիֆիլիս, միզասեռական, վեներական և կաշուի հիւանդութիւններ:
Ընդունելութիւնը
ամեն օր (առաւօտեան ժ. $12^1/_2$—2. (երեկոյեան ժ. 5—7.
Կիրակի օրերը միայն առ. ժ. 11—$12^1/_2$.
Հասցէն՝ Սօլօլակ, Բէհբութեան փ., № 33.
(օ. մ.) 1044. 100—87

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Տ. ԳԷՈՐԳԲԷԳԵԱՆ
Աչքի հիւանդութիւններ
Ընդունելութիւնը ամեն օր
Առաւօտեան ժամը 10—1
Երեկոյեան ժամը 5—7
Վելիամինօվսկայա փող № 8
(օ. մ.) 783. 100—91

ԲԺԻՇԿ
Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ
ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԵՐԵԽԱՅՈՑ
ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
առանձնապէս ՍՏԱՄՈՔՍԻ և ԱՂԻՔՆԵՐԻ հիւանդութիւններ:
Ընդունելութիւն ամեն օր { 5—7 ժ. երեկ.
Միքայէլեան փող., № 36. Տէլէֆօն № 388
(օ. մ.) 1216. 100—79

ԲԺԻՇԿ
Խ. Բ. ՄԵԼԻՔ-ԷՅՆԱԹԵԱՆ
Մասնագէտ սիֆիլիս, վեներական, միզասեռական և կաշուի հիւանդութիւնների: Հիւանդների ընդունելութիւնը՝ առաւօտ. ժամը 9-ից մինչև 10-ը, երեկոյեան ժամը 5-ից մինչև 7-ը:
Կոջնինևսկայա փ., № 6, «Վէտցել» հիւրանոցի մօտ: (ե. հ. շ.) 955. 100—68

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Ա. ՔԱԹԱՆԵԱՆ
Ներքին և ջղային հիւանդութիւններ:
Ընդունելութիւնը
ամեն օր | առաւօտեան 9—12 ժ. | երեկոյեան 5—7 ժ.
Միքայէլեան փողոց, № 27.
(ա. օ.) 1087. 100—87

ՄԵԴԻՑԻՆԱՅԻ
ՖԵԼԴՇԵՐ-ՄԱՍՍԱԺԻՍՏ
Ա. Գ. ԵՍԱՅԵԱՆ
Բժիշկների որոշմամբ կատարում է կաշուէ տակ սրսկումներ, լուացումներ (спринцов.), վէրքի փաթաթումն, դեղերի քսումն (втирание) և այլն: Էլեքտրականութիւն բէվմատիզմի, պարալիչի, սեռական անկարողութեան և Թուլութեան դէմ: Մասսաժ էլեքտրական գործիքով և ձեռքով. մասնաւոր և ընդհանուր մասսաժ: Բժշկական մարմնամարզութիւն, ծաղկահատութիւն: Օտարերկրեայ հիւանդներին ցոյց է տալիս մասնագէտ հուստ բժիշկներ: Խորհուրդը 50 կոպ.: Ընդունելութիւնը՝ կանանց—3—$3^1/_2$ ժ., տղամարդանց—$3^1/_2$—$4^1/_2$ ժ.: Семеновская ул.. № 9.
(կ. հ.) 77. 50—14

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԲՕՐՍԱՅԻՆ ԴԱՀԼԻՃՈՒՄ
Միջի փողոց
Հինգշաբթի, մարտի 11-ին
Դերասան Յ. Ոսկանեանը բարեհաճ մասնակցութեամբ տ. Իւ. Ի. Սպենդիարեանի, պ. պ. Ա. Զմշկեանի, դերասան Մամիկոնեանի և ուրիշ.
կը ներկայացնէ
ՀԻՐ
Դրամա 2 գործ. հեղ. Բրանդէսի, Թ. Ս. Թառայեանի
ԿՌԻՒ-ԿՌԻՒ
Վօդվիլ 1 գործ. Մոզաթեանի
Սկիզբը ժամը $8^1/_2$-ին երեկոյեան
(չ. հ.) 281. 2—2

ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ-ՊԱՆՍԻՕՆ
ՅՈՎՍԷՓ
ՄԵԼԻՔ-ՋՀԱՆԵԱՆՑԻ
Тифлисъ, Лермонтовская ул., № 4 (близъ III мужск. гимназіи)
Ընդունում են աշակերտներ գիշերօթիկ և երթևեկ և պատրաստում են բոլոր միջնակարգ դպրոցների համար:
Աւանդվում են՝ ռուս, հայ, գերման, լատին, և ֆրանսիական լեզուներ:
(ե.հ.կ.) 117: 20—17

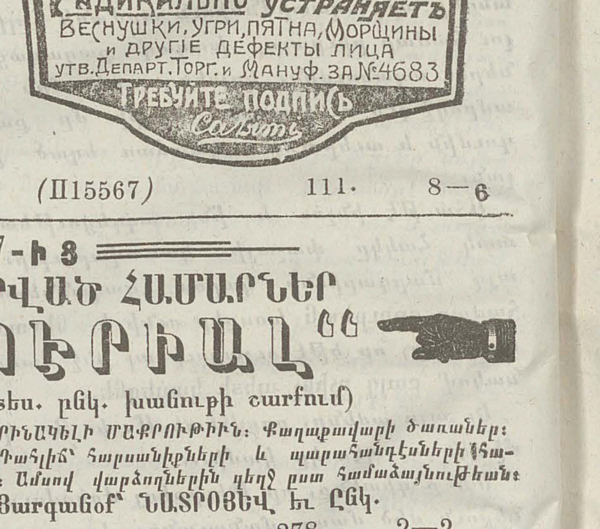

(П15567) 111. 8—6

ՄԱՐՏԻ 7-ԻՑ
ԲԱՑՎԱԾ ԵՆ ԿԱՀԱՒՈՐՎԱԾ ՀԱՄԱՐՆԵՐ
„ՕՏԷԼ ԻՄՊԷՐԻԱԼ“
(Կիրօչնայա փող № 21, օֆիցեր. տնտես. ընկ. խանութի շարքում)
ԷԼԵԿՏՐԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ: ԼԻԱԿԱՏԱՐ ԿՈՄՖՈՐՏ: ՕՐԻՆԱԿԵԼԻ ՄԱՔՐՈՒԹԻՒՆ: Քաղաքավարի ծառաներ: Տրամվայի կանգնատեղի: Կահ-կարասիքը ամբողջապէս նոր: Դահլիճ՝ հարսանիքների և պարահանդէսների համար: Գները Թանգ չեն. 1 ր. մինչև 3 ր. 50 կ. ամբողջ օրը: Ամսով վարձողներին զեղջ ըստ համաձայնութեան:
Խնդրում ենք անձամբ ստուգել:
Յարգանօք՝ ՆԱՏՐՕՑԵՎ և ԸՆԿ.
278. 2—2

ԹՂԹԷ ՏՈՊՐԱԿՆԵՐԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ
„ԶՎԷԶԴԱ“ ընկերութեան
Բարօնսկայա և Մեծ-վանքի փող. անկիւն, Թառումեանի տպարանին կից:
Յայտնվում է ի գիտութիւն հասարակութեան, որ վերոյիշեալ գործարանում պատրաստվում են Թղթէ տոպրակներ զանազան մեծութեան, ինչպէս հասարակ, նոյնպէս և զարդարուն, առատով և ըստ ցանկութեան՝ պատուիրող ֆիրմայի անուան մակագրութեամբ: Տոպրակները պատրաստվում են արտասահմանից ստացված էլեքտրաշարժ մեքենայի միջոցով: Պատուէրներն ընդունվում են շատ ձեռնտու գներով և կատարվում են շուտափոյթ և բարեխղճօրէն: Օտար քաղաքացիներին պատուէրներն ուղարկվում են վերադիր վճարով՝ ստանալով կանխավճար արժէքի առնուազն $^1/_4$ մասը:
Նոյն տեղում ընդունվում են և տպարանական ամեն տեսակ պատուէրներ:
Հասցէն (Նամակների համար. Тифлисъ, фабрика бумажныхъ мѣшковъ Т-ва „ЗВѢЗДА“. (Հեռագիրների համար. Тифлисъ, фабрика „ЗВѢЗДА“.
(հ. կ.) 132. 10—10